

هه لسه نگانندیك بو ریباز و رینگه كانی فیرکردنی زمانی دووهم به پیی بۆچوونی بونیا دگه ری

م. دانا تحسین محمد

به شی زمانی کوردی، کۆلیژی پهروه رده، زانکۆی سه لاهه دین، ههولیر، هه ریمی کوردستان، عیراق.

dana.mohammed@su.edu.krd

پ.د. عبدالله حسین رسول

به شی زمانی کوردی، کۆلیژی زمان، زانکۆی سه لاهه دین، ههولیر، هه ریمی کوردستان، عیراق.

abdulla.hussein@su.edu.krd

پوخته

هه لسه نگانندیك بو ریباز و رینگه كانی فیرکردنی زمانی دووهم به پیی بۆچوونی بونیا دگه ری، ناوینشانی توژیینه وه که مانه، ئامانج له توژیینه وه که، دۆزینه وه ی باشتترین و گونجاوترین ریباز و رینگه یه، بۆ فیرکردنی زمانی دووهم به پیی بۆچوونی بونیا دگه ری. ئه م توژیینه وه یه له ژیر پۆشنا ی ریبازی وه سفی- به راوردکاری ئه نجام دراوه. توژیینه وه که، جگه له پیشه کی و ئه نجام، له دو باس پیکه اتوو، باسی یه که م له م سه ر دیرانه پیکه اتوو: ریباز و رینگه كانی فیرکردنی زمانی دووهم به پیی بۆچوونی بونیا دگه ری، ریبازی زا ره کی، ریبازی بیسته نی- زا ره کی، رینگه ی راسته خو، رینگه ی وه لامدانه وه ی ته واوی جهسته، رینگه ی بیته ده نگی، باسی دووهمیش تاییه ته به هه لسه نگانندیك بو ریباز و رینگه كانی فیرکردنی زمانی دووهم به پیی بۆچوونی بونیا دگه ری، له کۆتاییدا توژیینه وه که گه یشته ئه و دهرئه نجامانه: باشتترین و گونجاوترین ریباز و رینگه ی فیرکردنی زمانی دووهم به پیی بۆچوونی بونیا دگه ری، ریبازی بیسته نی- زا ره کییه. رینگه ی وه لامدانه وه ی ته واوی جهسته و رینگه ی بیته ده نگی، ته نیا بۆ ئاستی یه که می فیرکردنی زمانی دووهم ده گونجین.

زانباریه كانی توژیینه وه

به روا ری توژیینه وه:

وه رگرتن: 2022/12/6

په سه ندردن: 2023/4/4

بلا و کردنه وه: هاوین 2024

وشه سه ره کییه کان:

Teaching, Second language, Approach, Methods, Oral Approach.

Doi:

10.25212/lfu.qzj.9.2.15

پیشه کی:

ئه م تووژینه وه یه به ناویشانی (هه لسه نگاندنیک بۆ رپباز و رپگه کانی فیرکردنی زمانی دووهم به پپی بۆچوونی بونیادگه ری)یه، گرنگی تووژینه وه که له وه دایه، که هه ولپکه بۆ ده ستنبشاندنی باشتترین و گونجاوترین رپباز و رپگه ی فیرکردنی زمانی دووهم به پپی بۆچوونی بونیادگه ری، ئامانج له تووژینه وه که، وه لامدانه وه ی ئه م پرسیارانه یه: ئاخۆ چه ند رپباز و رپگه ی فیرکردنی دووهم له ژیر چه تری بۆچوونی بونیادگه رییه؟ کامه رپباز و رپگه ی فیرکردنی زمانی دووهم بۆ هه مو ئاسته کانی فیرکردنی زمانی دووهم ده بیئت؟ کامه رپباز و رپگه ی فیرکردنی زمانی دووهم به پپی بۆچوونی بونیادگه ری له هه مو ان باشتتر و گونجاوتره بۆ فیرکردنی زمانی دووهم؟ ئه م تووژینه وه یه له ژیر رۆشنایی رپبازی وه سفی- به راوردکاری ئه نجامدراوه. ناوه رۆکی تووژینه وه که جگه له پیشه کی و دهرئه نجام، له دو باس پیکه اتوه، باسی یه که م ئه م ته وه رانه له خۆده گریتت: رپباز و رپگه کانی فیرکردنی زمانی دووهم به پپی بۆچوونی بونیادگه ری، رپبازی زاره کی، رپبازی بیسته نی-زاره کی، رپگه ی راسته وخۆ، رپگه ی وه لامدانه وه ی ته واوی جه سته، رپگه ی بیته ده نگ، باسی دووهم یه به ناویشانی: هه لسه نگاندنیک بۆ رپباز و رپگه کانی فیرکردنی زمانی دووهم به پپی بۆچوونی بونیادگه ری.

1-1 رپباز و رپگه کانی فیرکردنی زمانی دووهم به پپی بۆچوونی بونیادگه ری:

رپباز؛ ئه و بواره یه، که زمانه وانان و شاره زایانی بواری فیرکردنی زمان گرنگیه کی زۆری پیده ده ن، که بریتیه له: (کۆمه لیک ئه گه ری به ستر او به یه کتر و چاره سه ری سروشتی کرده ی فیرکردنی زمان ده که ن. رپباز وه سفی سروشتی ئه و وانه یه ده کات، که ده وتیرتیه وه). (رتشاردز و روجرز، 1990).

رپگه؛ به وه ده ناسریتت، که: [پلانپکی (نه خشه یه کی) گشتیه، له ژیر رۆشنایی رپبازیکی فیرکردنی زمانه وه بنیادنراوه، ئامانجی نیشاندانی چۆنییه تی خسته پروی ئه و بابه تانه یه، که له به رنامه ی فیرکردنی زمانی دووهمدا هه ن، که به شیوه یه کی یه ک به دوای یه ک رپکخراون. به واتایه کی تر، رپگه لایه نی جیبه جیکراوی رپبازه که یه]. (Richards & Rodgers, 2014).

زمانه وانه کان به پپی بۆچون و ئامانجی ههر رپیازیکی یان رپیگه یه ک، رپیاز و رپیگه کانیا ن به ستووته وه به بۆچوونیک ی زمانی: (دیرین، بونیادگهر-ره فتار، زانییی-خۆرسکی، په یوه ندیکاریی-ئهرکی). (Omaggio, 1986).

کۆمه لیک رپیاز و رپیگه ی وانه وتنه وه ی فیرکردنی زمان (زمانی دایک و زمانی دووهم) ده که ونه ژیر چه تری بۆچوونی بونیادگهری. بۆچوونی بونیادگهری له سبیه کان تا چه فتاکانی سه ده ی بیسته مدا، پالپشت به بۆچوونه کان سکیه ر و ره فتارییه کان بالیانکیشا به سه ر لیکۆلینه وه زمانه وانیه کاندا.

ره فتارییه کان زۆر گرنگیا ن به ره فتاری دیار و بینراو ده دات، چونکه پپیان وابوو، که ده شیت، ئەم ره فتاره تیبینی و پپوانه بکریت، ههروه ها ده توانریت، له رپیگه ی (وروژاندن و وه لامدانه وه و پالپشت) رپیکهریت. له بهر ئه وه ی پپیان وابوو، که زمانیش ره فتاریکی بینراوه، بۆیه ده کریت گرنگی به و لایه نی زاره کیی زمان بدریت. باوه رپیان وایه ئەم ره فتاره ده کریت، رپیکهریت، بگۆدریت و بکریتته نه ریتیک ی به رده وامی زمانی. (منصور، 1982).

شاره زایانی بواری فیرکردنی زمانی دووهم، له سه ره تای سه ده ی بیسته مدا، کاریگه رپون به بۆچوونی بونیادگهری و له ئەنجامی ئەو ره خانه ی، که ئاراسته ی بۆچوونی دیرین و رپیگه ی رپیمان و وه رگیرانیان کردبو، چه ندين رپیاز و رپیگه ی وانه وتنه وه یان خسته رو، له مانه:

1- رپیازی زاره کی و رپیگه ی بنیادنراو له سه ر باره کان.

2- بیسته نی- زاره کی/ بینین.

3- رپیگه ی راسته خو.

4- رپیگه ی وه لامدانه وه ی ته وای جه سه ته.

5- رپیگه ی بیتده نگی.

2-1 رپیازی زاره کی (The Oral Approach):

ئەم رپیازه له دهیه ی چواره می سه ده ی بیسته مدا، له به ریتانیا سه ریه له دا. یه کیکه له کاریگه رترین رپیازه کان فیرکردنی زمانی دووهم، به وه ی رۆلپکی به رچاوی هه بووه له دانانی

ده یان په پرتوک و بهرنامه یه کی ته واو بو فیرکردنی زمانی ئینگلیزی وه ک زمانی دووهم. له و په پرتوکانه:

1- Streamline English (Hartley & Viney 1979).

2- Access to English (Coles & Lord 1976). (Richards & Rodgers, 2014).

پالمه ر (Palmer) و هۆرنی (Hornsby) به رپه رانی ئەم رپبازه داده نریتن. پالمه ر و هۆرنی پیکهاته سه ره کییه کانی رسته سازی زمانی ئینگلیزیان ده ستنیشانکرد، باوه رپان وابو، که زانیاری ده رباره ی پیکهاته کان به دۆخی قسه کردنه وه به ستراوه. هه ر بۆیه، ده بیت له وتنه وه ی زماندا، گرنگی به لایه نی زاره کی (ده رپراو) بدریت. به مه ش رپکاره که یان له فیرکردنی زمانی دووهمدا، ده چیته ژیر چه تری بۆچوونی بونیادگه ری (په فتاری).

پالمه ر فه رهنگی وشه ی به لایه نیک له لایه نه سه ره کییه کانی فیرکردنی زمانی دووهم داده نا، چونکه بیی وابوو، ده توانریت، له رپی فه رهنگی وشه کانه وه تیشک بخریتته سه ر کارامه بیی خویندنه وه، که ئامانجی سه ره کیی زمانه. (Jayalskmi & Peruvalluthi, 2018). ئەم گرنگیدانه ش به فه رهنگی وشه کان، ده گه رپته وه بۆ ئەو تووژینه وانه ی، که شاره زایانی بواری فیرکردنی زمانی دووهم له به ریتانیا، له ده یه سییه م و چواره می سه ده ی بیسته مدا ئەنجامیانداوه. ئەم تووژینه وانه ش له ئەنجامی بوونی دوو ئاراسته سه ربه له دا (رتشاردز و روجرز، 1990): ئاراسته ی یه که م، له ئەنجامی دروستبونی درکپیکردنیکی گشتی لای شاره زایانی فیرکردنی زمانی دووهمه وه سه ربه له دا، که پپیان وابو پپویسته، گرنگی به وشه به کارهاتوه کان بدریت و پپویسته، ئەم وشانه به ربژیر بکریتن، به وه ی ئەو وشانه ده ستنیشان بکریتن، که زیاتر له ده قه نوسراوه کانی زمانی ئینگلیزی به کاردین و بکریتنه بنه مایه ک بۆ دارشتنی بهرنامه ی فیرکردنی زمانی ئینگلیزی، وه ک زمانی دووهم. هه ر ئەمه ش وای له پالمه ر و ویست کرد، له سالی ۱۹۳۶ دا لیستییک به و وشانه ئاماده بکه ن. دواتریش له سالی ۱۹۵۳ دا جاریکی تر ویست پپداچونه وه ی به لیسته که دا کرد و له ژیر ناویشانی (A General Service List of English Words) بلاویکرده وه. (West:1953). هه رچی ئاراسته ی دووهم بو، باوه رپان وابو، که شاره زایی خویندنه وه له زۆربه ی ولاتاندا گرنگی پپده دریتت و

وهک ئامانجیکى سهره کى له فیرکردنى زمانى دووهم داده نریت، بۆیه پیویسته، گرنگیه کى زۆر به وشه کان بدریت، چونکه به پیکهاته و بنه مایه کى سهره کى توانستى خویندنه وه داده نریت. بواری رسته سازیش به هه مان شیوه ی گرنگیدان به وشه کان، گرنگی پیدراوه، به وه ی زۆر گرنگیان دا به ده ستیشانکردنى ئه و کیشه رسته سازیه نه ی، که فیربوی زمانى ئینگلیزی، له کاتى خویندنى زمانى ئینگلیزی، وهک زمانى دووهم روه پرویانده بنه وه، هه ربۆیه پالمهر و زمانه وانه کاره کیه کان پیکهاته ی رسته سازى زمانى ئینگلیزییان بۆ جوره کانى رسته پۆلینکرد، تا ئه و که سه، که دهیه ویت فیری زمانه که بیتت، بتوانیت له پوی هۆشه کیه وه ئه و یاسایانه ی که له رسته ی ئینگلیزیدا بالاده ستن، وه ریانبگریتت و جوره کانى رسته له یهک جیا بکاتته وه. هه ر ئه مه ش وایکرد، چه ندین په رتوک دهرباره ی جوره کانى رسته و پیکهاته ی رسته کان بخرینه رو، گرنگترین په رتوکیش که له م بواره دا دانرا، په رتوکى هۆرنی بو، که به ناویشانى (Guide to Patterns and Usage in English) له سالی ۱۹۵۴. ئه م په رتوکه بووه سهرچاوه ی سهره کى بۆ دانه رانى به رنامه ی زمانى ئینگلیزی، به وه ی هه مو جوره کانى رسته ی ئینگلیزی تیدابو. (Richards & Rodgers, 2014) رپبازی زاره کى به کۆمه لیک بنه مای سهره کى ناسراوه، که گرنگترینیان ئه مانه بون: ۱- فیرکردنى زمانى دووهم له رپگه ی زمانى دهرپراو (گوتراو) ده ستپیده کاتت، واته وتنه وه ی بابه ته کان له رپگه ی زاره کى ده ستپیده کاتت و دواتر له شیوه ی نوسراو ده خریته رو و زمانى دووهم زمانى ئاخواتنه له ناو پۆلدا.

۲- ورده ورده ره گه زى نوپى زمانى دووهم، له گه ل شیوه ی به کاره یاننه کانى ده خریته رو.

۳- به دوا داچون و هه لسه نگاندن بۆ وشه کان ده کات، به مه به ستى دلنیا بونه وه له وشه به کاره اتوه کان، ئاخۆ تا چه ند ده توانن، خزمه تی ئامانجى دیاریکراو بکه ن؟

۴- دانه ریزمانى و یاساکانى پۆلین ده کات، به وه ی سهره تا به دانه ساده کاتن ده ستپیکاتت به ره و دانه ئالوز و لیکدراوه کان بچیت. هه ر که بنه مای لیکسیکی و رسته سازى بۆ به رنامه دانران، ئه و یه کسه ر هه ردو شاره زایى خویندن و نوسین ده خرینه رو. واته سهره تا گرنگی به و دو شاره زاییه دهریت، ئینجا دواتر گرنگی به شاره زایى بیستن و ئاخواتن دهریت. (Jayalskmi & Peruvalluthi, 2018).

1-2-1 رپبازی زاره کی و فیرکردنی زمانی دووه م له رپگهی بنیادنراو له سه ر باره کان:

پالمه ر و هۆرنی بنه ماکانی ئەم رپگه یه یان دانا. پالمه ر پپی وابوو، که هه ر کرده یه کی فیرکردنی زمان ده بیته ئەم رپکارانه له خۆبگریته: 1- وه رگرتنی زانیاری یان بابته کان.
 2- جیگیرکردنی ئەم زانیارییانه له رپگهی دوباره کردنه وه ی زانیارییه کان.
 3- به کارهینانی ئەم زانیارییانه ی که فیرخواز وه ریانگرتوه، له ژینگه یه کی ئاخوتنی راسته قینه تاکو لای ده بیته کارامه ییه کی زمانی. (Frisby, 1957). ئەم رپگه یه له روی رپبازه وه پشت به بۆچوونی ره فتاری- ره نگدانه وه ده به ستیته، که له سه ر بنه مای وشیارپی خودی فیرخوازه کان دروست بووه. بیری سه ره کیی ئەم رپگه یه، بۆ فیربونی زمان دروستکردنی پالنه ره لای فیرخواز، له رپگهی وروژاندنی زاره کی و پیدانی زانیاری و چه ند جار دوباره کردنه وه ی زانیارییه کان. (Juan, 2017).

ئامانجی ئەم رپگه یه له کرده ی فیرکردن ئەوه یه، که فیرخواز هه ر چوار کارامه یی (ئاخوتن، بیستن، نوسین و خویندنه وه) به شیوه یه کی کرده یی به ده سه ته یینیت. ئەم کارامه ییانه ش له ئەنجامی وه رگرتن و دوباره کردنه وه ی رۆنان و گۆکردنی راست به ده سه ته هینرین.

دارشتنی به رنامه به پپی ئەم رپگه یه، ده بیته له سه ر دو رپچکه بیته:

1- رپبازی رۆنانی. 2- لیستی وشه کان (فه ره نگه وشه ییه کان).

مه به سه ت له رپبازی رۆنانی ئەوه یه، که لیستییک له پیکهاته و شیوه کانی رسته ئاماده بگریته و به پپی رپبازهنی بخرینه رو. هه رچی فه ره نگه وشه ییه کانه، ده بیته به پپی رۆل و جۆر و شیوه ی پیکهاته ی رسته بخرینه رو. بۆ نمونه:

وانه کان شیوه کانی رسته فه ره نگه وشه ییه کان

وانه ی یه که م ئەم...ه/ه...ه په رتوک، وینه، پینوس...هتد.

وانه ی دووه م ئایا ئەم...ه...ه...ه/؟ به لئ ئەم...ه. کاتژمیر، ژور، کراس...هتد.

فریسه یی (Frisby) ده لیت: (پیویسته، به رنامه له ئاستی یه که مدا، لیستییک له شیوه کانی رسته. وه ک: راگه باندن، پرس، داخوازی و فه رماندان. هه روه ها به شیک ی زۆریش له وشه ئەرکییه کان

له خۆبگریت، بۆ ئه وهى با به تیکمان بۆ بخته پرو، که بتوانین لایه نی کاره کیی نواندنی زمانى له سه ر بنیاد بنیین). (Frisby, 1957).

ئه رکی مامۆستا له م رېگه به دا، ئه رکیکی سى لایه نه:

1- له کاتى پيشکه شکردنى وانه که، رۆلى سه رکرده ده بینیت و باره کانی ئاخوتن دروسته کات، بۆ ئه وهى ئه و رۆنانه ی که ئامانجى وانه که ن، بخرینه پرو.

2- رۆلى خستنه پروی رۆنانه نوپیه کان به شیوه یه کی نمونه یی ده بینیت، تا فیروخوازه کان بتوانن، به دواى ئه و دووباره ی بکه نه وه.

3- ئه رکی چاودیریکردنى فیروخوازه کان ده بینیت، له و کاته ی که زمان له بواره جیا جیاکان به کارده هیین، به مه به ستى ده ستنیشانکردنى ئه و هه له رسته سازى و رۆنانییه نه ی که فیروخوازه کان توشى ده بن. ئه م هه لانه ش ده کریتنه بنه مایه ک بۆ وانه کانی داها تو. (رتشاردز و روجرز، 1990).

ئه رکی فیروخواز له ئاستى یه که مدا، ته نیا ئه وه یه، که گوپیگریت و ئه وه ی مامۆستا ده یلیت، دووباره ی بکاتته وه، جگه له مه ش ده بییت وه لامى پرسیار و فه رمانه کانی مامۆستا بده ته وه. دواتر رېگه ی پی ده دریت، که وا له گه ل هاو پۆله کانی گفتوگو بکات، ئه م یه ش له ژیر چاودیری مامۆستا تا بتوانیت، راهینان له سه ر ئاخوتن بکات، پاش ئاخوتنیش راهینان له سه ر نوسین ده کات.

ئه و ره خانه ی که له کۆتاییه کانی ده یه ی شه شه مى سه ده ی بیسته مدا ئاراسته ی ئه م رېگه یه کران، هۆکار بون بۆ پاشه کسه کردنى ئه م رېگه یه له بواری فیروکردنى زمانى دووهم. گرنگترین ره خنه کانیش، ئه و ره خانه بون، که چۆمسکی ئاراسته ی بۆچوونى بونیادگه ره کانی کرد، جگه له مه ش کۆمه لیک زمانه وانى کاره کی باوه رپیان وابو، که فیروکردنى زمان ته نیا له رېگه ی خستنه پروی رۆنان و شیوه کانی رسته و دروستکردنى بار بۆ ئاخوتن ناییت، به لکو ده بییت به یارمه تیی واتاوه ئه نجام بدریت، چونکه هه ر وشه یه ک یان هه ر پسته و رۆنانیک، خاوه نی واتای تایبه تیی خۆیه تی که ناکریت، پشتگووی بخریت. (Howatt, 1984).

۳-۱ رېبازی بیسته‌نی - زاره‌کی (The Aural- Oral Approach):

ئهم رېبازه یه‌کیک له دیارترین رېبازه‌کانی فیرکردنی زمانی دووه‌مه، به رېبازیکی گشتییی فیرکردنی زمان داده‌نریت، له‌سه‌ر بنه‌مای بۆ‌چونه‌کانی په‌فتارییه‌کان بنیادنراوه. ئهم رېبازه له چله‌کانی سه‌ده‌ی بیسته‌مدا سه‌ریه‌لداوه. سه‌ره‌تای سه‌ره‌لداوی رېبازه‌که بۆ پېویستی سوپای ئهمریکی بو، به‌وه‌ی حکومه‌تی ئهمریکی له سالی (۱۹۴۲) داوای له زانکۆکانی ولاته‌که‌ی کرد، که (۵۵) زانکۆ بون، تا به‌شداریی به‌رنامه‌یه‌کی تایبه‌ت به ناوی (ASTP) بۆ فیرکردنی زمانی دووه‌م بکه‌ن، که ویستیان له رېگه‌ی ئهم به‌رنامه‌یه‌وه، جگه له زمانی ئینگلیزی، سه‌ربازه‌کان فیری زمانی تر بکه‌ن.

بلۆمفیلد یه‌کیک بو له‌و زمانه‌وانانه‌ی که به‌شداریی ئهم به‌رنامه‌یه‌یان کرد. بلۆمفیلد باوه‌ری و ابو، که فیرکردنی زمانی دووه‌م، ده‌بیت به رېگه‌ی (تاقیگه) بیتت، بلۆمفیلد بۆ فیرکردنی زمانی دووه‌م پشتی به قسه‌پیکه‌رانی په‌سه‌نی زمانی دووه‌م ده‌به‌ست، وه‌ک مامۆستا، هه‌روه‌ها به سه‌رچاوه‌ی سه‌ره‌کی بۆ ده‌ستکه‌وتنی وشه و ده‌رپرین و په‌سته‌کان به زمانی دووه‌م داده‌نان، هه‌روه‌ها ده‌بیوت: (فیرخووانی زمانی دووه‌م ده‌توانن، له رېگه‌ی ئهمانه‌وه به شیوه‌یه‌کی گونجاو وشه و په‌سته‌کان به‌ده‌سته‌بهنن و دوباره‌ی بکه‌نه‌وه). واته؛ قسه‌پیکه‌ری زمانه‌که ده‌بیت بین به مامۆستا، جگه له‌مه‌ش پېویست ناکات پشت به په‌رتوکی خویندن به‌سه‌ستریت. (رتشاردز و روجرز، 1990).

۱-۳-۱ بنچینه و بنه‌ما گشتییه‌کانی رېبازه‌که:

ئهم رېبازه له‌سه‌ر بنچینه‌یه‌کی ده‌رونی و زمانی بنیادنراوه، که (وروژاندن و وه‌لامدانه‌وه و پالپشت) گرنگترین بنه‌ماکانی بۆ‌چونه‌که بون. زمان به په‌فتاریکی گوتراو داده‌نریت. وروژاندن بریتییه؛ له‌و باب‌ه‌تانه‌ی که ده‌خرینه به‌رده‌م فیرخواز، وه‌لامدانه‌وه‌ش بریتییه؛ له‌ وه‌لامی فیرخووانه‌کان بۆ وروژاندنه‌که، هه‌رچی پالپشته ئه‌وا بریتییه؛ له‌و هاندان و ده‌ستخۆشییانه‌ی که مامۆستا یان هاو‌پۆله‌کانی لپی ده‌که‌ن، به‌مه‌ش فیرخواز هه‌ست به دلخۆشی و پازیبون له‌ خودی خۆی و ئه‌نجامدانی کاره‌که‌ی ده‌کات، له‌ کاتی به‌کاره‌پنانی زمانی دووه‌م. (رتشاردز و روجرز، 1990).

ئهم رپباززه به بنه مایه کی گشتی له فیپرکردنی زمانه کان دهناسریت، که له سه ر گه شه پیدانی هه ردو کارامه یی (بیستن، قسه کردن) بنیادنراوه. ئهم رپباززه زمان به وه دهناسینیت: (که بریتیبه له؛ کۆمه لیک هیمای دهنگی، که قسه پیکه رانی زمانه که واتا و ئه رکه کانپان دهران و بۆ په یوه ندیکردن له نیوانیان به کارده هیئن، پیکهاته ی زمان پیکهاته یه کی (شیوه ی) فۆرمی و دیارده یه کی زاراکییه. لایه نی زاره کی بنه رته که ی ئاخاوتنه و نوسین شیوه ی لاوه کیی دیارده ی زاراکییه. (Lado, 1988). (مۆلتۆن ۱۹۶۱) باوه رپی وایه، که زمان دیارده یه کی دهربرپاوه، نه ک نوسراو. هه روه ک چۆن مرۆف له وه رگرتنی زمانی یه که م، سه ره تا به بیستن ده ست به وه رگرتنی زمان ده کات، دواتر دهربرپن دیته کایه وه، پاشان فیپری نوسین و خویندنه وه ده بیت. بۆیه ده توانین قۆناغه کانی فیپرکردنی زمانی دووه م به م شیوه یه ریزبکه یین: ۱- بیستن. ۲- ئاخاوتن. ۳- خویندنه وه. ۴- نوسین. (رتشاردز و روجرز، 1990). گرنگترین بنه ماکانی ئهم رپباززه بریتین له؛

۱- له بنه رته دنا فیپرکردنی زمانی دووه م بریتیبه له؛ کرده یه ک که ئامانجی دروستکردنی کارامه ییه که له فیپرخوازیک، که وه لامدانه وه ی زاره کی و کاردانه وه ی کاره کی هه بیتت، به رامبه ر دهربرپاوه کانی زمانی دووه م.

۲- ئه و شاره زاییه زمانییانه ی، که ئامانجه بدریتنه فیپرخواز، سه ره تا به رپگه ی دهربرپاوه بخرینه رو، دواتر به رپگه ی نوسین.

۳- ئه و واتایانه ی، که وشه دهربرپاوه کان هه لیانده رگن، ته نیا له ده وره به ری زمانی و پۆشنیبری به ده سته هینرین.

۴- پپوانه کردن بنه رته تیکی باشته ر له شیکردنه وه ی رپزمانی ده خاته رو، پپوانه کردن هه ردو کرده ی گشتاندن و جیاوازیکردن له خۆده گریتت. بۆیه پپویسته راهینان به فیپرخواز بکریت، له سه ر به کارهینانی جۆره کانی رسته له ده وره به ری جیاوازا. (Rivers, 1964).

ئهم رپباززه ته نیا گرنگی به لایه نی زاره کیی زمان نه ده دات، به لکو له پال زمان، گرنگی به که لتوریش ده دات، به وه ی که لتور ته نیا له ئه ده ب و هونه ر و هه لسوکه وت... هتد پیکنایه ت به لکو شپوازی ژیا نی ئه و کۆمه له زمانییه ش ده گریتته وه، که تپیدا ده ژی. هه ر بۆیه پپویسته شپواز و که لتوری ئه و نه ته وه یه ش فیپری فیپرخوازی زمانی دووه م بکریت. (العصیلی، 1423).

۱-۳-۲ دانانی به‌رنامه به‌پیی رپبازی بیسته‌نی- زاره‌کی:

رپبازی بیسته‌نی- زاره‌کی وه‌ک رپبازیکی فیرکردنی زمانی دووهم له‌سه‌ر بیردۆزه‌ی بونیادگه‌ری بنیادنراوه، بۆیه له‌ دانانی به‌رنامه‌ی فیرکردنی زمانی دووهم له‌ ئاستی ده‌نگسازیه‌وه (له‌ فۆنیمه‌کانه‌وه) ده‌ستپیده‌کات و ئاستی رسته‌سازی (رسته) کۆتایی دیت. واته؛ به‌رنامه‌که (فۆنیم و وشه و رسته) له‌خۆده‌گریت و به‌پیی رپکارینی دیاریکراو، وا رپیکراوه، به‌وه‌ی له‌ ده‌ربرینه‌ دیاره‌کان بۆ ده‌ربرینه‌ نادیاره‌کان و له‌ شته‌ ساده‌کاته‌وه به‌ره‌و ئالۆز و تیکچژراوه‌کان ده‌چیت. له‌ پال خسته‌نرۆی دانه‌ زمانیه‌کانیشدا، ئەوا پپووسته‌ فه‌ره‌ه‌نگیکی وشه‌یی هه‌بیتت، که وشه‌ سه‌ره‌کیه‌کان له‌خۆبگریت. (العصیلی، 1423).

یه‌که‌م هه‌نگای فیرکردنی زمانی دووهم، به‌ گوپگرتن له‌ رسته و ئاخوتنی پۆژانه وه‌ک: (سلاوکردن، هه‌والپرسین... هتد) ده‌ستپیده‌کات. تاکو فیرخواز بتوانیت، ئاشنایه‌تی له‌گه‌ل ده‌نگ و وشه و رسته‌کانی زمانی ئامانجدار دروستبکات، دواتر دوباره‌یان بکاته‌وه و به‌کاریانبه‌ئینیت، بۆیه ئەم رپبازه‌ پپوویه، له‌ قۆناغی یه‌که‌می فیرکردندا، ده‌بیت گرنگی به‌ گوپگرتن و ئاخوتنی زاره‌کی بدریت، تاکو فیرخواز توانای ئەوه‌ی له‌لا دروستبیتت، که بتوانیت به‌ سه‌ره‌که‌وتویی، وشه و رسته‌کان ده‌ربریت، ئەوسا رپگه‌ی پپبدریت فیری نوسینه‌وه‌ی ئەو وشه و رستانه‌ بیتت، که پپشتر فیری بوون، ئەمیش له‌ رپگه‌ی دوباره‌ نوسینه‌وه‌ی ئەو وشه و رستانه‌ی که فیری بووه.

فایپرس (Fires) باوه‌ری وایه، پپش ئەوه‌ی ده‌ست به‌ دانانی به‌رنامه‌یه‌ک بۆ زمانی دووهم بکریت، پپووسته، شیکردنه‌وه‌یه‌کی به‌رامبه‌ری له‌ نیوان هه‌ردو زمانه‌که (زمانی یه‌که‌می فیرخواز و زمانی دووهم) بکریت، چونکه ئەم شیکردنه‌وه، یارمه‌تیده‌ر ده‌بیت، بۆ پپشبینیکردنی ئەو گرفتانه‌ی که دینه‌ پپش رپبازی فیرکردن و چاره‌سه‌رکردنیان له‌ رپگه‌ی دانانی به‌رنامه‌یه‌کی باش و سه‌ره‌که‌وتوی فیرکردن. ئەم بانگه‌وازه‌ی (فایپرس) بوه هۆی ئەوه‌ی جولانه‌وه‌یه‌کی به‌رفراوانی به‌راوردکردنی زمانی ئینگلیزی به‌ زمانی تره‌وه سه‌ره‌له‌بات، به‌ ئامانجی ده‌ستپشانکردنی گرفته‌کان و دانانی باشتترین چاره‌سه‌ر بۆ ئەو گرفته سه‌ره‌کیانه‌ی، که دینه به‌رده‌م رپکار (پرۆسه‌)ی فیرکردن.

3-3-1 شیوازه کانی فی رکردنی زمان به پپی ئەم رپبازه:

ئاخواتن و راهینانی فی رخوازان، چالاکیی سه ره کیی ناو پۆلن، راهینانی فی رخوازان له ناو پۆلدا، به چه ندین شیوازی جۆراجۆر ده بیته، له وانه:

1- دوباره کردنه وه: دوباره کردنه وهی ئەو دهر برپینانهی که فی رخواز گوپی لیده بیتته وه، وهک: مامۆستا: ئەو مانگه نه ورۆزه. فی رخواز: ئەو مانگه نه ورۆزه.

2- گهردانکردن: له م شیوازه دا، هه ولده دریت، فی رخواز فی ری گهردانکردن بکریت، وهک: مامۆستا: نانمان خوارد. فی رخواز: نانتان خوارد.

3- له بریدانان: له م شیوازه دا، راهینان به فی رخواز ده کریت، که وا جیناوی سه ره به خۆ له بری ناویک یان وشه یه که له بری وشه یه کی تر دابنیت. وهک:

مامۆستا: هیلین زو له خه وهه ستا. فی رخواز: ئەو زو له خه وهه ستا.

4- دوباره دارپشتنه وهی رسته: راهینان به فی رخواز ده کریت، که بتوانیت، سه ره له نوێ ئەو رپستانه ی که گوپی لیده بن، دایا نبریزیتته وه و یاخود جۆره که یان بگۆریت. وهک:

مامۆستا: پپی بلیت: (چاوه پروانت بیت). فی رخواز: چاوه پروانم به.

5- ته واوکردن: له م شیوازه دا، فی رخواز گوپی له رسته یه که ده بیته، که وشه یه کی تیدا لادراوه و داوا له فی رخواز ده کریت، که وا وشه که بلیت. وهک:

مامۆستا: من په یوه ندیم به تۆوه نییه، تۆش په یوه ندیت به نه بیتت.

فی رخواز: من په یوه ندیم به تۆوه نییه، تۆش په یوه ندیت به منه وه نه بیتت.

6- زیادکردن و لادانی وشه له ناو رسته دا: کاتیک وشه یه که بۆ رسته یه که زیاد ده کریت، ئەو شوپینی وشه یه که ده گۆردریت، یان وشه یه که لاده دریت. وهک:

مامۆستا: من ته واو بوم. (هه روا). فی رخواز: هه روا منیش.

7- فراوانکردنی رسته: له م شیوازه دا، هه ولده دریت راهینان به فی رخواز بکریت، که وا بتوانیت، به پپی ریزه ندیی وشه کان، وشه یه کی زیاد کراو بخاته ناو رسته که. وهک:

مامۆستا: من ناپناسم. (به ته واوه تی). فی رخواز: من به ته واوه تی ناپناسم.

- ۸- کورتکردنه وهی رسته: به م رپگه یه ش، راهینان به فیرخواز ده کریت، شاره زایی کورتکردنه وهی رسته به ده سته بهینیت. وهک: مامۆستا: تۆ له سهر کورسییه که دانیشه. فیرخواز: دانیشه.
- ۹- گۆرین: راهینانی پیده کریت، له سهر گۆرینی رسته له ئه رپوه بۆ نه ری، یاخود گۆرینی بۆ بکه ر نادیار، یان گۆرینی بۆ رسته ی پرساری، یاخود مه رجی. وهک:
مامۆستا: ئه و من ده ناسی. فیرخواز: ئه و من ناسی.
- ۱۰- لیکدانی رسته: داوا له فیرخواز ده کریت، دوو رسته به رپگه ی ئامرازی لیکدان لیکدات. وهک:
ژیان هات. ژیان دانه نیشت. (به لام). ژیان هات، به لام دانه نیشت.
- ۱۱- وه لامدانه وه: له م شیوازه دا، راهینان به فیرخواز ده کریت، تاکو بتوانیت، وه لامی هه ندیک رسته و دهر برین بداته وه، که ئاراسته ی ده کریت. وهک: (له گه ل بۆچونه که به، پرسیار بکه، وا نیشانده، که تینه گه یشتوی، سوپاسی بکه).
مامۆستا: ئازاد قوتابییه کی زیره که. (مامۆستا داوا له هیلین ده کات؛ له گه ل بۆچونه که بیت) هیلین: به لی، ئازاد قوتابییه کی زیره که.
- ۱۲- دارشتنی رسته: کۆمه له وشه به ک به فیرخوازان ده دریت، تا رسته به ک دابرپژین. وهک:
به پی/ فیرخوازه کان/ بۆ/ ده چن/ په یمانگا.
فیرخواز: فیرخوازه کان به پی ده چن بۆ په یمانگا. (رتشاردز و روجرز، 1990).

۴-۳-۱- رۆلی مامۆستا و فیرخواز:

- مامۆستا رۆلیکی دیار و بهرچاوی هه یه، له فیرکردنی زمانی دووهم. ئه م رۆله له یه که م هه نگاوی ده ستپیکردنی فیرکردنه وه ده ست پیده کات، تا کۆتا ئاستی فیرکردن. ده کریت ئه م رۆله ش به چه ند خالیکی بکه یه نه رو:
- ۱- مامۆستا به زمانی ئامانجدار له ناو پۆلدا قسه ده کات و ده بیته یه که م سه رچاوه ی ئاخوتن که فیرخوازان گوئیان لیبیت.
- ۲- خویندنه وهی رسته و دهر برینه کان بۆ فیرخوازان و داویان لیده کات، که دوباره یان بکه نه وه و ئه گه ر هه له ش بکه ن، داویان لیده کاتته وه، جاریکی تر دوباره یان بکه نه وه تا به دروستی ده ریانه بپن.

۳- نیشاندان و پونکردنه وه ی چۆنییه تی به ستنه وه ی وشه کان به واتا کانیانه وه.
۴- پاش دلنیا بون له خویندنه وه ی ده قه کان به شیوه یه کی دروست، فیرخوازان دابه شی دو دو ده کات، که یه کیکیان رسته ی یه که م بخویننه وه و هی دووهم رسته ی دووهم بخویننه وه. ئەمه شه وا له فیرخوازان ده کات، که وا فیری شیوازی قسه کردن بن.
۵- هاندانی فیرخوازان بۆ ئەو هه ولانه ی که له کاتی فیخرکندا، ده یاندات. (العصیلی، 1423). سه باره ت به رۆلی فیرخواز له م رپبازه دا، فیرخواز هیچ رۆلیکی ئەوتۆی نییه، ته نیا ئەرکی وه لآمدانه وه ی ره فتاره کان ده بینیت، ههروه ها هیچ رۆلی له ده ستنیشانکردنی بابه ت و شیواز و خیرایی فیخرکردنی نییه.

۱-۳-۵ که موکوپیه کانی ئەم رپبازه:

سه ره پای ئەوه ی ئەم رپبازه تا ده یه ی هه وته می سه ده ی بیسته م رۆلیکی به رچاوی له فیخرکردنی زمانی دووهم هه بووه و له ئەمریکا سه ره کیتیرین رپگه ی فیخرکردنی زمان بوه، به لام له گه ل سه ره لدان و بلا بونه وه ی بۆچونه کانی چۆمسه کی، ئەم رپگه یه توشی ره خنه یه کی زۆر بووه وه، چونکه چۆمسه کی ره خنه کانی ئاراسته ی بنه مای لاساییکردنه وه و دوباره کردنه وه کرد و پپیاو بو؛ که لاساییکردنه وه و دوباره کردنه وه هیچ سو دیک به فیرخواز ناگه یینیت، چونکه فیرخواز پپویستی به وه هه یه، له ژینگه جیاوازه کانی ئاخوتندا، رسته ی نوێ دابه یینیت، که پپشته رگۆیی لینه بوه، ههروه ها زۆر دوباره کردنه وه ده بیته هۆی بیتزاریی فیرخواز، جگه له مه شه فیخرکردنی زمان به پپی ئەم رپبازه پپویستی به مامۆستای شاره زا و ناستبه رز هه یه، که ئەمه شه له زۆر باری فیخرکردندا، ئەو مامۆستایه بونی نییه. که موکوپیه کی تری ئەم رپبازه ئەوه بو؛ که گرنگی به کرده هۆشه کییه کانی نه ده دات، ههروه ها ئەو ئەنجامانه ی، که له کرده ی فیخرکردن به ده ستده هاتن، پپچه وانه ی چاوه روانیه کان بو، به وه ی زۆر جار فیرخواز نه یده توانی له ژینگه ی ئاخوتندا، به یوه ندیی زمانی دروستبکات. (خرما و حجاج، 1988).

۱-۴ ریگه ی راسته وخۆ (The Direct Method):

ئه م ریگه یه، له کۆتایی سه ده ی نوزده هه م و سه ره تای سه ده ی بیسته مدا، له سه ر ده ستی زمانه وانه فه رهنسی و ئه لمانه کانی وه ک: (گواين-Gauin و سو فیر-Sauveur و فرانک-Franke) سه ربه له داوه، زمانه وانه کانی وه ک: (یه سپرسن-Jespersen و پالمه ر-Palmer و ماکسمیلین-Maximilian) پشتگیری ئه م ریگه یه یان ده کرد. (Richards & Rodgers, 2014).

ریگه ی راسته وخۆ باوه رپی وایه، که په یوه ندیبه کی راسته وخۆ؛ له نیوان وشه و ناو لاینراوه که یاخود له نیوان ده ربراو و بیر هه یه، بۆیه له کرده ی فیرکردنی زمانی دووه مدا، باوه رپی وایه، هه یچ پیوستیبه ک به زمانی دایک نیبه، تا ببیته هۆکاریک بۆ تیگه یشتن. ریگه ی راسته وخۆ ئه گه ری ئه وه داده نیت؛ که فیرخواز له ناو پۆلدا باشتر فیری زمانی دووه م ده بیت، له بهر ئه وه ی ده توانیت، به شیوه یه کی کرده کی به کاریبه نییت، بۆیه ریگه به وه رگیران نادات. ئامانجی سه ره کیی ئه م ریگه یه، به ستنه وه ی ده ربراو ه کانه به واتا. به ستنه وه کهش له ریگه ی به کاره یانی راسته وخۆی زمانه، یاخود له ریگه ی وینه و نمایشکردن ئه نجام ده دریت. (Larsen-Freeman, 2000).

- بنه ما و ریکاره کانی ریگه ی راسته وخۆ: ریگه ی راسته وخۆ له لایهنی کاره کیبه وه، چه ندین بنه ما و ریکار له خۆ ده گریت، که گرنگترینیان ئه مانه ن:

۱- کرده ی فیرکردنی زمانی ئامانجدار به شیوه یه کی گشتی له ناو پۆلدا ده بیت.

۲- ته نیا ئه و وشه و رستانه ی که به زۆری له ژبانی رۆژانه به کار ده هینرین، فیری فیرخواز ده کریتن.

۳- شاره زایی زاره کی بۆ په یوه ندیکردن، به شیوه ی زنجیره یه کی ریکخراوی پرسیار و وه لامی نیوان مامۆستا و فیرخواز له ناو پۆلی بچوکدا ریکه خریت و بنیاد ده دریت.

۴- ریزمان له ریگه ی شیوازی شیکردنه وه ده خویندریت و بابته کانی فیربون به شیوه یه کی زاره کی ده خوینرین.

۵- وشه به رجه سته کان له ریگه ی نمایش و وینه و شته سروشتیبه کان فیری فیرخوازه کان ده کریتن، هه رچی وشه ده رجه سته کانه، ئه وا له ریگه ی به ستنه وه ی بیره کان به یه که وه فیریان

ده بن. ۶- زۆر جه خت له سه ر ده رب رینی راست و یاسا رپژمانییه کان ده کاتته وه. (رتشاردز و روجرن، 1990).

۱-۴-۱ رۆلی مامۆستا و فیرخواز:

مامۆستا له م رپگه یه دا، رۆلی سه ره کیی هه یه، به وه ی سه رکرده و به رپوه به ر و جیبه جیکه ری سه ره کیی به رنامه ی فیرکردنه له ناو پۆلدا، هه روه ها فیرخوازان ئاراسته ده کات و هانیانده داتت، بۆ به کاره یانی زمانی ئامانجدار به شیوه یه کی راسته خو و له خووه، هه روه ها رپگه ره له وه رگپرانی وشه و رسته کانی زمانی ئامانجدار بۆ زمانی دایک، تا فیرخوازه کان بتوانن، واتای وشه و رسته کان له زمانی ئامانجدار چۆن هه یه؟ ئه وها وه رپگرن. ئه رک و رۆلی فیرخواز به یپی بۆچوونی ئه م رپگه یه، ته نیا گوپرایه لپی مامۆستا و جیبه جیکردنی ئه وه ی که داوای لیده کریت. (العصیلی، 1423).

۱-۴-۲ نمونه ی شیوازی وانه وتنه وه و چۆنییه تی فیرکردنی زمانی دووه م:

یه کیک له نمونه کانی وانه وتنه وه به یپی ئه م رپگه یه، به م شیوه یه یه: مامۆستا ده چپته پۆل و نه خشه به کی گه وری ولاته یه کگرتوه کانی ئه مریکای پییه و له سه ر دیوار هه لیده واسیت و داوا له فیرخوازه کان ده کات؛ په رتوک بکه نه وه و بچنه سه ر لاپه ره یه کی دیاریکراوه، که ناویشانی وانه که یه؛ سه یری ئه م نه خشه یه بکه ن. ئه وسا داوا له یه ک به یه کی فیرخوازه کان ده کات، که رسته کانی (ئیمه سه یری نه خشه ی ولاته یه کگرتوه کانی ئه مریکا ده که ین، که نه دا که وتوو ته باکوری و مه کسیکیش له باشوریه تی، زنجیره چیاکانی ئه بلاش له رۆژه لاتیه تی و له رۆژئاواشی زنجیره ی چیاکانی رۆکی هه یه). بخویننه وه! پاش ته واوبون له خویندنه وه، مامۆستا پرسیاریان لیده کات؛ که کئ پرسیار هه یه؟ فیرخوازیک پرسیار ده کات؛ زنجیره چیا واتای چیه؟ مامۆستا که ده چپته سه ر ته خته ره ش و وینه ی زنجیره چیا ده کیشیت و پونیده کاتته وه، که مه به ست له زنجیره چیا چیه؟ ئه وسا مامۆستا له فیرخوازه که ده پرسیت؛ تیگه یشتی؟ فیرخوازه که؛ به ئی. دواتر مامۆستا پرسیار ده کات؛ ئایا وشه ی (نیوان) واتای چیه؟ که فیرخوازه کان وه لامیده ده نه وه، که نازانن واتای چیه. مامۆستا نمونه یه ک ده هینپته وه، که

فیرخواریکی له نیوان دو فیرخواری تر دانیشتهوه، به م شیویه فیرخواریکان واتای وشه ی (نیوان) به ده سته دهین. دواتر ده پرسیتت؛ ئه مریکا که وتووته نیوان کام له ولاتان؟ فیرخواریکان وه لامیده نه وه؛ که ئه مریکا که وتووته نیوان که نه دا و مه کسیک. (Larsen-Freeman, 2000). شیواری وانه وتنه وه و فیرکردنی زمانی دووهم، به م شیویه به رده وام ده بیت.

۱-۴-۳ که موکورییه کانی ریگه ی راسته خو:

۱- سه ره کترین که موکورییه ئه م ریگه یه ئه وه یه؛ باوه ری وابو، که ده توانییت، فیرکردنی زمانی دووهم به هه مان قوناغه کانی وه رگرتنی زمانی یه که م تیپه ربن، که ئه مه ش هه له یه کی دیار و زه قه، چونکه فیربونی زمانی دووهم، به یوه سته به چه ند لایه نه کی دیاریکراوی فیرخواریکان. وه ک: (حه ز و ته مه ن و پیویستی، ژینگه، که لتور... هتد).

۲- ئه م ریگه یه، پیویستی به مامۆستای پسپۆر و قسه پیکه ری زمانی ئامانجدار (دووهم) هه یه، یان ده بیت مامۆستایه ک له هه مان ناستی شاره زایی و پسپۆری مامۆستای قسه پیکه ری زمانه که بیت، گه ر قسه پیکه ری زمانی دووهمی شته نه بیتت. ئه م جوړه مامۆستایانه، هه مو کات له کرده ی فیرکردن به رده ست نین. ئه مه ش به که موکورییه کی ئه م ریگه یه داده نریت.

۳- زیاتر پشت به شاره زایی مامۆستا ده به ستییت، له وه ی پشت به په رتوک و به رنامه ی دانراو به ستییت، جگه له مه ش ده بیت مامۆستا شاره زایی ته واوی هه بیتت له زمانی ئامانجدار و شاره زایی له چۆنییه تییه مامه له کردن له گه ل فیرخواریکان، هه روه ها شاره زایی له چۆنییه تییه دابه شکردنی رۆل به سه ر فیرخواریکان و ریگه په سنده کاتی وانه وتنه وه هه بیتت. ئه م شاره زاییانه مامۆستا ماندو ده کات و وای لپده کات، له دانانی پلانی فیرکردن سه رکه وتونه بیتت، هه روه ها زۆر جه ختکردنه وه له سه ر چه مکی په یوه ندیی راسته وخوی نیوان وشه و ئامازه بۆکراوه کان، یان په یوه ندیی نیوان ده ربرین و بیر، که وایکرد زۆر گرنگی به وشه کان بدن و لایه نی پیکهاته یی ریزمانی وشه و رسته کان فه رامۆش بکه ن.

۴- زۆر گرنگی به په وانیه ده ربرین ده دات، زوش داوا له فیرخواریکان، که وا ده ست به ناخوتن و پرسپار و وه لامدانه وه و به شدارییه چالاکییه کانی ناو پۆل بکات، ئه م پاله په ستویه زۆره ی که ده خرپته سه ر فیرخواریکان وایلیده کات به شیویه کی ناراست فییری زمانی ئامانجدار بیت،

چونکه فی‌رخواز ناچارده‌بی‌ت، ده‌ربرین و رسته‌کان به هه‌له به‌کاربه‌ینی‌ت، جگه له‌مه‌ش فی‌رخواز بو‌ئه‌وه‌ی له‌ناو پۆلدا له ئاخاوتن نه‌وه‌ستیت، ناچارده‌بی‌ت، پشت به وه‌رگی‌پانی ناوه‌کی به‌ستیت، به‌وه‌ی وه‌لامه‌کانی به زمانی دایک داده‌پژئی‌ت و وه‌ریانده‌گی‌په‌ته سه‌ر زمانی ئامانجدار. (العصیلی، 1423) و (رتشاردز و روجرز، 1990).

۵-۱ پینگه‌ی وه‌لامدانه‌وه‌ی ته‌واوی جه‌سته (Total Physical Response):

میژوی سه‌ره‌له‌دانی ئەم پینگه‌یه بو‌کو‌تایی سه‌ده‌ی نۆزده‌هه‌م ده‌گه‌په‌ته‌وه، (گووین - Guoin) به‌ریبه‌ری ئەم پینگه‌یه داده‌نری‌ت. له سه‌ره‌تای سه‌ده‌ی بیسته‌مدا، هه‌ردو زمانه‌وانی ئەمریکی (هارۆلد و پالمه‌ر - Harold & Palmer) بانگه‌وازی ئەوه‌یانکرد، که ده‌بی‌ت فی‌رکردنی زمانی دووهم به‌م پینگه‌یه بی‌ت، چونکه به‌کورتترین و باشتترین پینگه‌ی فی‌رکردنی زمان داده‌نری‌ت، به‌وه‌ی هه‌مان قۆناغ و شی‌وازی وه‌رگرتنی زمانی دایک پیاده‌ده‌کات. پالمه‌ر له په‌رتوکی (English Through Actions) ده‌لی‌ت: (پی‌ویسته هه‌مان شی‌وازی مامه‌له‌کردنی دایک و باوکان له‌گه‌ل منداله‌کانیان له کاتی وه‌رگرتنی زماندا، بو‌فی‌رکردنی زمانی دووهم به‌کاربه‌ینی‌ت). ئەم پی‌ش‌نیازه‌ی پالمه‌ر له په‌نجاکان تا کو‌تایی شی‌سته‌کانی سه‌ده‌ی بیسته‌م به‌ری‌بازی راه‌پنان (The Imperative Drill Approach) ناسرا، بو‌فی‌رکردنی زمانی دووهم به‌کاره‌ینرا. له سه‌ره‌تای حه‌فتاکانی هه‌مان سه‌ده‌ ده‌رونناس (جه‌یمس ئاشه‌ر - James Asher) بانگه‌وازی جیبه‌جیکردنی ئەم پینگه‌یه‌ی کرد، بو‌فی‌رکردنی زمانی دووهم، به‌وه‌ی فی‌رکردنی زمان، په‌یوه‌سته به‌کو‌مه‌لیک یاسای گه‌شه‌ی زمانی، له‌وانه؛ (یاسای شوینکار- قانون الاثر، یاسای وه‌رگرتن، یاسای یادگه...هتد). کاریگه‌ری و شوینه‌واری ئەم یاسانه‌وا له فی‌رخواز ده‌کات، که فی‌رکردنی زمان پاپشت به‌کرده و جو‌له‌زیاتر له یادگه‌ی فی‌رخواز به‌ینی‌ته‌وه. (رتشاردز و روجرز، 1990) و (العصیلی، 1423). ئاشه‌ر باوه‌ری و ابو، که فی‌رکردنی زمانی دووهم ده‌بی‌ت، به‌هه‌مان شی‌وه‌ی وه‌رگرتنی زمانی دایک بی‌ت، به‌وه‌ی به‌تیگه‌یشتن ده‌ست پی‌یکات و به‌به‌ره‌مه‌پنان و ده‌ربرین کو‌تایی بی‌ت. ئەمه‌ش پاش ئەوه‌ی فی‌رخواز نه‌خشه‌یه‌کی گشتیی به‌کاره‌ینانی زمانی ئامانجدار له لا دروسته‌بی‌ت، ئەوسا ئاخاوتن و ده‌ربرین سه‌ره‌له‌ده‌ات. (Larsen-Freeman, 2000).

۱-۵-۱ بیردۆزه ی رپگه ی وه لامدانه وه ی ته واوی جه سته:

رپگه ی وه لامدانه وه ی ته واوی جه سته، بۆچوونی ره فتارییه کان بو، به تایبه تی هه ردو چه مکی وروژاندن و وه لامدانه وه یان به بنه مای سه ره کیی فیرکردنی زمانی دووه م دانابو، به لام له گه ل ئه وه شدا ئاشه ر سی ئه گه ری سه ره کی هاوشانی وروژاندن و وه لامدانه وه داده نیت، که رۆلیان له فیرکردنی زمان هه یه، ئه گه ره کانیش بریتین له: ۱- به رنامه یه کی خۆپسک له میشکدا هه یه: میشک و کۆئهنده مای ده مار له روی زیندزاینه وه ئاماده کراوه بۆ وه رگرتنی زمانی دایک، ئه م وه رگرتنه ش قۆناغ به قۆناغه، به قۆناغی گوپگرتن ده ستیپده کاتت و به ده ربیرن کۆتایی دیت، بۆیه میشک باشته رین رپگه بۆ وه رگرتن و فیرکردنی زمان داده نیت. ئاشه ر باوه رپی وایه، هه ر چۆن مندال زمانی یه که م وه رده گریت، ده کریت، هه مان رپکار و شیواز بگرینه به ر بۆ فیرکردنی زمانی دووه م.

۲- تایبه تمه ندیی هه ردولای میشک: ئاشه ر باوه رپی وایه، هه ر لایه کی میشک تایبه تمه ندیی خۆی هه یه و رۆلی له فیرکردنی زمان هه یه، بۆیه پپویسته، کرده ی فیرکردن ئاراسته کراو بییت بۆ لای راستی میشک، که به رپرسه له چالاکییه کرده ییه کان و بینین و پیکه پینان و هه ست و سۆز، هه رچی لای چه پی میشکه، به رپرسه له شیکردنه وه و به ره مه پینانی زمان. هۆکاری ئاراسته کردنی کرده ی فیرکردن بۆ لای راست ئه وه یه؛ که مندال سه ره تا زمان له رپگه ی چالاکییه کرده ییه کانه وه وه رده گریت، دواتر هه ولده دات، شییان بکاتته وه و به ره مه میان به پینیت. ئاشه ر په خنه له رپبازه کانی تری ده گریت، به وه ی به رنامه ی فیرکردنی زمانیان ئاراسته کردوه بۆ لای چه پی میشک، ئه مه ش پپچه وانه ی سروشتی وه رگرتنی زمانه.

۳- شله ژان، شله ژانی فیرخواز رۆلی له به ره ووپپشچون و نه چونی کرده ی فیرکردنی زماندا هه یه، بۆیه پپویسته، ئه م شله ژانه لای فیرخواز که مبرکرتته وه، چونکه چه ند شله ژانه که که م بییت، ئه وا فیرکردن زیاتر ده بییت و به پپچه وانه ش راسته. (Asher, 1988).

۱-۵-۲ بهرنامه دانان به پیی ریگهی وه لامدانه وهی ته واوی جهسته:

بهرنامه دانان له م ریگهی به دا له سهر بنه مای شیکردنه وهی جۆره کانی راهینانه، پالپشت به به کارهینانی لایهنی فیزیکی (جهسته یی) بنیادنراوه. رسته به ره گهزی سهره کی داده نریت و یاسا ریزمانی و وشه کان تییدا بنه مای سهره کین بۆ ده ستنیشانکردنی بابه ته کانی خویندن. ریگهی وه لامدانه وهی ته واوی جهسته له سهره تای خویندن زیاتر گرنگی به واتا ده دات، له وهی گرنگی به ره گهزه جۆراجۆره زمانیه کان بدات. ههر بۆیه ناشهر ده لیت: (ده بییت گرنگی به واتی گشتیی زمان و ورده کاری ریکخستنیاں بدریت و جوله جهسته ییه کانیش یارمه تیده ریکی به هیزن بۆ تیگه یشتن و کۆگا کردنی ورده کارییه زمانیه کان و ئەم ره گهزه زمانیه انهش له ناو میشکدا تیگه لده کریتن، بۆ ئەنجامدانی ئەم ریکخستنه زمانیه له ناو میشکدا پیوسته، ستراتییی فیرکردن نو بیکریتته وه و ورده گه شه ی پیدریت و بگۆردریت به وهی یه ک ستراتیییه تی فیرکردن تا کۆتایی به کارنه هینریت، تا سهرکه وتوبین له خستنه ناوه وهی (in put) زانیارییه کی زۆر بۆ میشکی فیرخواز. یاسا ریزمانیه کانیش له ریگهی ههلینجان ده خویندرین. (Richards & Rodgers, 2014) ههر چی وشه و ره گهزه زمانیه کانه، ئەوا ناشهر پییوايه؛ ده بییت ژماره یه کی دیاریکراوه له وشه و ره گهزه زمانیه کان بدریتنه فیرخواز، بۆ ئەوهی کردی تیگه یشتن و جیا کردنه وهی ئەم ره گهزه زمانیه انه به ئاسانی لای فیرخواز ئەنجام بدریتن، بۆیه بانگه وازی ئەوه ده کات، ده بییت له یه ک کاتژمیر (۱۲-۳۶) وشه ی نو بیدریتته فیرخواز، چونکه فیرخواز توانای وهرگرتنی ئەو ژماره وشه یه هه یه، به ره چا وکردنی ژماره و ناستی فیرخوازه کان له ناو پۆلدا. بنه مایه کی تری ئەم ریگه یه، هاندانی فیرکردنه له ریگهی جوله جهسته ییه کان، رپبه رانی ئەم ریگه یه، باوه رپان وایه، که فیرکردنی زمانی دووه م له ریگهی جیبه جیکردنی ئەو فرمانانه ده بییت، که مامۆستا ده یانداته فیرخوازه کان و ئەم فرمانانهش پییوستیاں به جوله ی جهسته یی هه یه تا جیبه جیکریتن. (Oflaz, 2019).

ریگهی وه لامدانه وهی ته واوی جهسته په رتوکیکی گشتگیری نییه، له سه دا سه د له سه ری برۆن، چونکه ره گهز و شته دیار و راسته وخۆکان رۆلینی کاریگه رپان له کرده ی فیرکردن هه یه، به تاییه تی له ناستی کۆتایی، ههر چی سهره تاییه، ئەوا شته کان رۆلیان نییه، به لکو دهنگی مامۆستا

و فرمان و جوله كانى زياتر رۆليان ههيه و په گه زى سه ره كى فيركردن له ناو پۆلدا، به لام له گه ل پيشكه وتنى ناستى فيرخوازه كان، نهوا مامؤستا ورده ورده نهو شتانه ي كه له ناو پۆلدا ههن، به كاربانده هينيت، وهك ئامرازيك بو فيركردن، شته كانيش بریتين له: (په رتوك، پينوس، شتومهك، وينه و ليستى وشه كان...هتد).

ئاشهر كۆمه ليك پاكيچى ئاماده كردوه، تا مامؤستاكان له سه رى برۆن. ئه م پاكيچانه به هه مويان 109 كاتزمير له خو ده گرن، ههر پاكيچيكيش كۆمه ليك بارى ئاخوتنى دياريكراوى، وهك: (له مال، له بازار، له سه ر كه نار ده ربا، ...هتد) له خو ده گرن. (رتشاردز و روجرز، 1990).

3-5-1 رۆلى مامؤستا و فيرخواز:

مامؤستا رۆليكى كاريگه ر و راسته وخۆى له ريگه ي وه لامدانه وه ي ته واوى جه سته هه يه، خاوه نى وشه ي يه كه م و ده سه لاتى بالايه به سه ر پۆلدا. ئه ركى سه ره كى مامؤستا نه وه يه؛ كه فيرخوازه كان به باشترين شيوه روه روى زمانى ئامانجدار بكتته وه، تاكو بتوانن، ياسا ريژمانيه كان له ناو ميشكياندا تيكه لېكهن و كۆگاي بكن، هه روه ها مامؤستا رۆلى هه يه، له دروستكردنى نه خسه ي زانباريى فيرخوازه كان ده رباره ي زمانى ئامانجدار. له ريگه ي نهو وشه و ده ربرين و بابته انه ي كه ئاماده ي ده كات و ئامانجى نه وه يه؛ ئه م وشانه بخاته ناو ميشكى فيرخوازه كان، جگه له مه ش پيوسته، مامؤستا ريگه به فيرخوازه كانى بدات، تاكو به پيى سروشتيان گه شه به توانستى ده ربرينيان بدن. (رتشاردز و روجرز، 1990).

ئاشهر مامؤستا به ده ره ينه ر و فيرخوازه كان به نه كتته ره كانى شانۆگه ريه ك داده نيته. مامؤستا برپار ده دات؛ كه چ بخوينرېت؟ كى نمونه كان بخاته رو؟ چۆنيش بابته تى نوئ ده خريته رو؟ جگه له مه ش نهو ئامرازه يارمه تيده ر و پالپشتيانه ي كه له پۆلدا به كارده هينرين، ده ستنيشانده كات، هه روه ها گفوتوگۆى نيوان فيرخوازه كان ئاراسته ده كات. ئاشهر بانگه وازى نه وه ش ده كات؛ كه ده بيت مامؤستا پيشتر خوئى ئاماده بكات، تا بتوانيت، به سه ر وانه كه ي زالبيت و سه ركه وتوبيت له به رپوه بردنى وانه كه ي تا كۆتايى، بۆيه ده ليت: (پيوسته، مامؤستا نهو وشه و ده ربرينانه بنوسپته وه، كه له كاتى وانه وتنه وه به كاربانده هينيت، به تايه تى نهو فرمانه نوپيانه ي كه به فيرخوازه كان ده ريتن). (Asher, 1988).

ئه م رپگه به بانگه وازی مامۆستایان ده کات، که سه باره ت به سه ره تای ده ستپیکردنی ئاخوتن لای فیرخوازه کان هاوشیوه ی دایک و باوکه کان بن، که منداله کانیا ن تازه ده ست به ئاخوتن ده که ن، زۆر گرنگی به راستکردنه وه ی هه له زمانیه کان ناده ن، تا یارمه تیده رین بۆ ئه وه ی منداله کانیا ن بتوانن، به ره وانی قسه بکه ن، بۆیه ده بیته ت، مامۆستاش هاوشیوه ی دایک و باوکه کان بیته ت و یارمه تیده ر بیته ت بۆ ده ستپیکردنی ئاخوتن به بیته ت گرنگیدا ن به راستکردنه وه ی هه له زمانیه کان. (Richards & Rodgers, 2014). فیرخواز له رپگه ی وه لامدانه وه ی ته وای جه سه ته بریتیه به له؛ گوینگرتن و جیبه جیکردنی فه رمانه کان، بۆیه پپویه سه ته، فیرخوازه کان به وشیاریه وه گوینگرتن و وه لامدانه وه ی جه سه تیا ن بۆ ئه و فه رمانانه هه بیته ت، که پپیا نده درپته ت، جا ئه و فه رمانانه به شیوه ی کومه ل بن یا ن به شیوه ی تاک بن. (رتشاردز و روجرز، 1990). هه روه ها فیرخوازه کان به شیوه یه کی ناراسته خو به شداری ده ستنیشانکردنی به رنامه ی فیرکردنی زمان ده که ن به وه ی ئاست و ئاره زو و ئامانجه کانیا ن کاریگه ریا ن ده بیته ت، له سه ر ده ستنیشانکردن و هه لپژاردنی ئه و ره گزه زمانیه ی که بۆ فیرکردن ناماده ده کرپتن، چونکه به شی زۆری ئه و به رنامه ی که ئاشه ر و په رپه وکه رانی ئه م رپگه به دایاناره، بریتین له به رنامه ی فیرکردنی کورت، که به مه به سه تی بازرگانی دانراون و ناماده کراون بۆ گه شتیار و بازرگان و دیبلۆماسیه کان. (العصیلی، 1423).

1-5-4 نمونه ی وانه وتنه وه به پپی رپگه ی وه لامدانه وه ی ته وای جه سه ته:

مامۆستا ده چیه ناو پۆل، پاش پیداجونه وه یه کی خیرا به وانه ی پپشو، داوا له فیرخوازه کان ده کات، که سه یری جو له کانی بکه ن، که په یوه سنن به و ئه رک و فه رمانانه ی که به گوته ن ده یا نلپته وه، دواتر داوا له فیرخوازه کانی ده کات، که وا لاسایی بکه نه وه و چه ند جارپکیش ئه و جو لانه دوباره ده کاتته وه تا دلنیا ده بیته ته وه، که هه مو فیرخوازه کان فیری کرده و فه رمانه کان بوون. ئه رک و فه رمانه نوپیه کانیش. وه ک:

- بشۆ، ده ستت. (ده ستت بشۆ).

دواتر مامۆستا وشه کان ده خاته رسته و رسته کان فراوانتر ده کات. وه ک:

- لاکپشه: لاکپشه یه ک له سه ر میزه که بدۆزه وه و بیده ده ستت.

- به خیرایی: به خیرایی به ره و ده رگا برۆ و له ده رگا که بده.

دواتر مامۆستا هه ولده دات، فیرخوازه کان به دهنگ بهینیت. (رتشاردز و روجرز، 1990). وهک:-
ئاری! کوانی په رتوک؟ ئامازه بۆ په رتوک که بکه.
پاشان مامۆستا داوا له فیرخوازه کان ی دهکات، که دو و سپیه کیان بیتنه شوینی ئه و و پۆلی ئه و
له دهرکردنی فه رمان و په رسته کان بگین، به م شیوه یه ش فیرخوازه کان به شداریی ئاخوتن دهکن
و گه شه به په وانیی زمانیان دهن. له کۆتایی وانه که شدا مامۆستا وشه و په رسته کان له سه ر
ته خته دنوسیته وه تا فیرخوازه کان ی بتوان، بیخویننه وه و بینوسنه وه. (Asher, 1988).

1-5-5 که موکوپیه کان ی ئه م پینگه یه:

1- ئه م پینگه یه بۆ هه مو ئاستیک و ته مه نیک نابیتت، له پوی ئاسته وه، ته نیا بۆ ئاستی یه که می
(سه ره تاییی) فیرکردن ده بیتت، بۆیه ده بیتت فیرخوازه کان بۆ گه شه ییدانی ئاستی زمانیان، پشت
به پینگه ی تری فیرکردنی زمان به ستن، له پوی ته مه نیشه وه، ئه م پینگه یه زیاتر بۆ مندال گونجاوه.
2- ئه م پینگه یه زیاتر پشت به مامۆستا ده به ستیتت، له وه ی پشت به په رتوک و به رنامه یه کی
دیاریکراو به ستیتت. ئه مه ش ده بیتته هۆی ئه وه ی مامۆستا ئه رکیکی قورسی بکه و پته سه ر
شانی، جگه له مه ش په نگدانه وه یه کی نه رینی له سه ر هه لسه نگاندنی مامۆستا بۆ فیرخوازه کان ی
ده بیتت، به تاییه تی له پوی خویندنه وه و نویسن و پیزمانه وه.
3- ئه و باره ئاخوتانه ی که له به رنامه ی ئه م پینگه یه دا ئاماده کراون، دروستکراون، به مه ش
فیرخوازه کان ناتوان، له کاتی په یوه ندیکردندا سویدیان لیوه ر بگرن.
4- ئه م پینگه یه بۆ فیرکردنی چه مکه روت و دهره سه ته کان به که لک نایه ت، جگه له مه ش له
فیرکردنی هه ندیک په گه زی زمانی وهک؛ کاری رابردو، سه رکه وتونیییه، چونکه له سه ر فه رمان
بنیادنراوه. (العصیلی، 1423).

1-6 پینگه ی بیتده نگ (The Silent Way):

میژوی سه ره له دانی ئه م پینگه یه بۆ چه فتاکانی سه ده ی بیسته م ده گه رپته وه، کالیب گاتینۆ
(Caleb Gattegno) به رپه ری ئه م پینگه یه داده نریت. گاتینۆ ده یویست هه مان بۆچوونی
جۆرج کویزنییر (George Cuisenaire) بۆ فیرکردنی بیرکاری، له فیرکردنی زمان

به کاربهینیت. ههروهک چۆن کویزنی له فیپرکردنی بیرکاری مۆری و پارچه داره په نگاوپه نگه کانی به کارده هینا، گاتینۆش ده یویست به هه مان شیوه، له ریگای په نگکردنی دهنگ و وشه زمانیه کان، کرده ی فیپرکردنی زمان ئه نجام بدات، بۆیه کۆمه لپیک خشته ی ئاماده کرد، که هه ر خشته یه ک کۆمه لپیک وشه ی په نگاوپه نگ له خۆده گریت، که ناویلینان (وشه کان له ناو په نگدا- Words in Color). (Richards & Rodgers, 2014). ئه م خشته نه یارمه تیدهر و بنه مایه ک بون بۆ فیپرکردنی خویندنه وه، به وه ی ئه و دهنگانه ی که له ناو وشه کان به یه ک شیوه ده خویزنیته وه، به یه ک په نگ په نگراون.

ئه م ریگه به پیچه وانه ی ریگه کانی تری فیپرکردنی زمان بو، به وه ی بانگه وازی ئه وه ی ده کرد، که پیویسته، له زۆرتترین کاتدا، مامۆستا له ناو پۆلدا بیتدهنگ بیت و زیاتر تیشک بخاته سه ر فیپرخوازه کانی، تا بتوانن، سه رنج له بابه ته کانی فیپرکردن بدن و هه لپنجان بکن، به خۆیان هه ولبدن؛ هه له کانیان راستبکه نه وه. ئه م ریگه یه ی فیپرکردنی زمان، ریچکه یه ک ده گریه به ر که نزیکه له فیپرکردنی زمان به هۆی یارییه وه، که له سه ر بنه مای تیبینیکردنی ورده کارییه کان له لای مپشکه وه دانراوه، بۆیه وا سه بری ریگه ی بیتدهنگی ده کریت، که بریتیه له پیپرپویک بۆ فیپرکردنی زمانی دووه م. (Cook, 2014).

گاتینۆ بیره کانی خۆی ده رباره ی فیپرکردنی زمانی دووه م له سه ر سی ئه گهر داناوه:

1- فیپرخوازه کرده ی فیپرکردنی زمانی لا ئاسانترده بیت، ئه گهر زانی، ئه م کرده ی له ریگه ی داهینانه وه فیپر ده بیت، نه ک له ریگه ی دوباره کردنه وه یه، واته؛ گاتینۆ ئه گهری ئه وه داده نیت، که فیپرخوازه ئاره زو ده کات، له کرده ی فیپرکردنی زمان جۆره ئازادییه کی بۆ ئه نجامدانی چالاکییه کانی پیپریت، نه ک ئامپریکی دوباره کردنه وه ی وشه و پرسته کان بیت. دورکه وتنه وه ی مامۆستا له دوباره کردنه ی له کاتی وانه وتنه وه دا، وا له فیپرخوازه ده کات، که زیاتر تیشک بخاته سه ر بابه تی فیپرکردن و داهینان و دۆزینه وه و چاره سه ری کیشه کان. (Gattegno, 1972).

2- کرده ی فیپرکردن سانانترده بیت، ئه گهر له ریگه ی شته به رجه سته کانه وه بیت، نه ک له ریگه ی شته به رجه سته کانه وه. به کارهینانی شته به رجه سته کان وینه یه کی هۆشه کی لای فیپرخوازه

دروستده كات، كه يارمه تيدهر ده بئيت بۆ زو به بيره يئانه وه ي ئەم شتانه و له بيرنه كردنيان. ستيقيك (Stevick) ده لئيت: (ئەگەر ئامرازه كاني به ستنه وه ده بنه هۆكار بۆ كۆگا كردنى زانياريه كان له ناو مپشكى فيرخوازه كان، كه واته، جۆرى ئامرازى به كارها تو و به شداريى فيرخوازه كان كاريگه رى به هي زيان له سهر يادگه ده بئيت و يارمه تيدهر ده بن بۆ كۆگا كردنى زانياريه كان). (Stevick, 1976).

3- كرده ي فيركردن ئاسانتر ده بئيت، ئەگەر له رپگه ي چاره سه رى كيشه كانه وه بئيت، ئەو بابه تانه له خۆ وه بگري ت، كه پيويسته، فيريانبئيت، چونكه هه ولدان و ئەو ته نگوچه له مه ي توشى فيرخواز ده بئيت له چاره سه ر كردنى كيشه يه ك له پينا و به ره مه يئانى دهر برين يكي راست و خاوه ن و اتا ده بئيتته هۆى دركپي كردنى خودى زمانه كه له رپگه ي دركپي كردن و شيكر دنه وه وه. گاتينو ده لئيت: (رپگه ي بئتده نگ، پيشبينيى ئەوه ده كات، كه فيرخواز ده بئيت سه ره بخۆ و به رپرس بئيت و له كرده ي فيركردندا پشت به خۆى بيه ستئيت، به واتايه كى تر فيرخواز له چاره سه ر كردنى كيشه كان سه ركه وتو و به توانا بئيت. (رتشاردز و روجرز، 1990).

1-7-1 رپياز و بيردۆزه ي زمانى رپگه ي بئتده نگى:

رپگه ي بئتده نگى له روى بيردۆزه ي زمانيه وه سه ر به رپچكه ي بونى ادگه ريه، زمانيش به كۆمه لپك ده نگى تپكچژراو و به ستراو به واتاي ديارى كراو داده نئيت، ئەم ده نگانه ش له رپگه ي ياسا رپزمانيه كانه وه له ناو رسته و به كه ي خاوه ن و اتا رپكخراون، هه روه ها زمان له ده ور وه رى كۆمه لايه تى جيا ده كه نه وه.

زمان به پيى بۆچوونى (گاتينو) ته نيا له زنجيره يه ك وشه و دهر برين پيكنايه ت، كه پيويست بئيت له بهر بكرئيت، يا خود چه ند پيكه اته يه ك بئيت، كه پيويست بئيت پراكتيزه بكرئيت، به لكو ئامراز يكي كاريگه ره و گه شه ده كات، ئەمه ش كاتپك فيرخواز زمان تا قيه ده كاتته وه و بۆ گوزار شت كردن له ناخى خۆى به كار يده هيئيت، جگه له مه ش جياوازى له نيوان گوزار شت كردن و په يوه نديكردن هه يه. په يوه نديكردن ئەو كاته سه ره له ده دات، كه نيره ر و وه رگر هه بون، به لام گوزار شت كردن له ناخه و به يارمه تى مامؤستا سه ره له ده دات، ئەمه ش كاتپك كه مامؤستا فيرخوازه كاني ئاراسته ده كات، بۆ ئەوه ي به زمانى ئامانجدار گوزار شت له بير و هه ست و ئاره زوه كانيان بكه ن.

(Yuksel & Caner, 2014). گاتینۆ زمان به جیگره وه ی شاره زایی داده نیت، بییوایه، شاره زایی نه و شته یه که واتا به زمان ده به خشیت. گاتینۆ زۆر باسی له گرنگی تیگه یشتنی گیانی زمان ده کات. مه به ست له گیانی زمان؛ هه ردو پیکه ینه ری ده نگین؛ فۆنیمه که رتیبه کان و فۆنیمه نا که رتیبه کان، که پیکه وه سیسته میکی ده نگی و مۆسیقایه کی ناوازه به زمانه که ده به خشن و له زمانی تر جیا یده کاتته وه، بۆیه پیویسته، فیرخواز به زوترین کات، گیانی زمانی ئامانجدار به ده سه ته یینیت. (رتشاردز و روجرز، 1990). گاتینۆ بۆ دانانی بیردۆزه ی فییرکردنی زمان، سویدیکی زۆری له شاره زایی چۆنییه تی و هه رگرتنی زمانی دایکی و هه رگرتوه، به تایبه تی له کرده ی هۆشه کی و زانینه کانی، وه ک: (تیبینکردن، هه له کردن و دوباره هه ولدانه وه، دواخستنی بریاردان له سه ر شته کان تا دلنیا دونه وه)، بۆیه گاتینۆ داوا یکردوه، بۆ فییرکردنی زمانی دووه م، سو له وه لایه نه هۆشه کیانه وه ربگیریت، به لام له گه ل نه وه شدا جه ختی له سه ر نه وه ده کرده وه، که فییرکردنی زمانی دووه م له وه رگرتنی زمانی دایک جیا یه. (Omaggio, 1986). باوه ری وایه، که ده بیت فییرکردنی زمانی دووه م له ریگه ی ریازی دروستکراو (المذهب الاصطناعی) بیت و بنه مای فییرکردن له سه ر فیرخواز بیت، بۆیه ده لیت: فییرکردنی سه رکه وتو له ریگه ی درکیی کردنی بیته ده نگیه وه ده سه ته یه کات و به هه ولدانی کاریگر کۆتایی پییدی. (Gattegno, 1972). ئامانجی سه ره کیی نه م ریگه یه، نه وه یه: 1- پیدانی هه ردو شاره زایی (بیستن و ئاخوتن) به زمانی ئامانجدار به فیرخوازی ئاستی یه که م.

2- ده بیت فیرخواز له کۆتایی کرده ی فییرکردندا بتوانیت، به ره وانی به زمانی ئامانجدار قسه بکات، نزی که له قسه پیکه رانی زمانه که بیت، هه روه ها فیرخواز بتوانیت، به دروستی ده نگه کان ده ربپریت و سه رکه وتو بیت له ده ربپرینی فۆنیمه نا که رتیبه کان.

3- پیدانی شاره زایی سه ره کی ده رباره ی یاسا ریزمانیه کانی زمانی ئامانجدار به فیرخوازان. (رتشاردز و روجرز، 1990).

1-2-2 دانانی به رنامه ی فییرکردن به پیی ریگه ی بیته ده نگی:

ریگه ی بیته ده نگی، به رنامه یه کی گشتگیری بۆ فییرکردن و چۆنییه تی دانانی به رنامه ی خویندن نییه، ته نانه ت گاتینۆش زانیاری ده رباره ی نه وه رگه زه زمانی و فه ره نه گیانه ی نه خسته وه ته پروو،

که پئویسته، بکریتنه بنه ما بۆ فیڕکردنی زمانی دووهم، به لام ریخراویکی ئەمریکی به ناوی (تیبی ناشتی - Peace Corps) په ره یان به بۆچونه کانی گاتینۆ دا و له ژیر بۆچوونی پئیازی بونیا دگه ریبی به رنامه په کیان به پئی تپروانینی ریگهی بیته دنگی داناوه، که بۆ فیڕکردنی زمانی جۆراو جۆر به کارده هینریت. ئەم به رنامه په ره گه زه زمانییه کان له روی پیزمانییه وه، له ساده و بۆ تیچچژراو یان له ئاسانه وه بۆ گرانتر ده خاته رو، ههروه ها بابه ته کانی خویندن به شیوه په کی زنجیره یی ده خاته رو، ئەمیش له ریگهی ئەو خشته وشه و گۆپاله ره نگا وره نگانهی که وه ک نامرازیکی بینراو ده خرینه پیش فیڕخوازان. به رنامه که ی خویندن له ئاستی په که م به ده نگه ره نگراوه کانی ناو وشه کان به پئی جیاوازیان دهر برپین و سیفه تیان له ناو خشته په ک ده خرینه روو، تا فیڕخواز بتوانیت، جیاوازی له نیوان ئەم ده نگانه بکات. (Larsen- Freeman, 2000). له روی کاره وه، سه ره تا ئەو رستانه ده خرینه روو، که کاری فه رماندانیان تپدایه، ههروه ها ژماره و ناو و شیوازی کۆکردنه وه ی ناو، له ناو پیکهاته ی رسته کان ده خرینه روو. واته؛ بابه ته کانی ئاستی په که می به رنامه ی خویندن به پئی ریگهی بیته دنگی، به پئی گرنگی و به کاره ییان و پئویستییان له ژبانی رۆژانه ی فیڕخوازان وه بنیادناوه. (Richards & Rodgers, 2014).

۳-۶-۱ پۆلی مامۆستا و فیڕخواز:

مامۆستا به پئی ئەم ریگهی، رۆلیکی کاریگه ری له کرده ی فیڕکردنی زمانی دووهم نییه، به وه ی ده بیته ۹۰% کاتی وانه کان بیته دنگ بیته و ئەرکی ته نیا سه ره ره شتی کردنی پۆل و رینیشاندەری فیڕخوازه کانه، بۆیه نابیتت زۆر قسه بکات، تا کو کاتیکی باشی بۆ چاودیری کردنی فیڕخوازه کانی هه بیته و له کاتی پئویستدا یارمه تییان بدات، واته؛ ئاماده بونی مامۆستا ته نیا بۆ مسۆگه رکردنی به کاره ییان زمانی ئامانجداره و گونجاندنی له گه ل ژینگه ی فیڕخواز. (منصور ع، 2019).

ستیچیک (Stevick) سێ ئەرک به پئی ئەم ریگهی به بۆ مامۆستایان ده ستنیشاندوه، که بریتین له: ۱- وانه وتنه وه: مه به ست له وانه وتنه وه ئەوه یه؛ که ده بیته، مامۆستا ته نیا په ک جار په گه زه زمانییه کان بخاته رو، زۆر جاریش ئەم خسته نه رو له ریگهی نمونه ی دهر نه براو ئەنجامده دریت، به مه به ستی گه یاندنی و اتا به فیڕخوازه کان. ۲- تاقیکردنه وه و هه لسه نگاندنی فیڕخوازان، ئەمه ش

له رپگه ی وه لآمدانه وه ی فیرخواز هکان به ده سته هینیت. 3- رپگه دان به فیرخوازن بۆ ئه وه ی فیربن، ئه مه ش به بپتده نگی مامۆستا ده سته پیده کات و رپگه به فیرخوازن ده دات، تا کو له نیوان خۆباندنا گف تو گو بکن و بپتته هاندر و رپنیشاندریان بۆ فیربونی بابه ت و ره گه زی نوپی زمانی ئامانجدار. (Stevick, 1976). مامۆستا له م رپگه یه دا، به ئامازه ی جه سته یی و خسته نه پوی خسته ی وشه و رسته کان و نه نجامدانی هه ندیک جو له، ده یه وپت فیرخواز به ده نگ به پتت و وه لآمدانه وه کانی بۆ ئاماده بکات، بۆیه پپویسته، ههروه کو شانۆکارکی بپتده نگ، یا خود وه کو ئه و که سه بپت، که بوکه له کان له سه ر شانۆ ده جو لپتته وه، خۆی نیشاندات. (رتشاردز و روجرز، 1990).

فیرخوازن له م رپگه یه دا، رۆلپکی کاریگه ر و سه ره کییان له کرده ی فیرکردندا هه یه، به وه ی سود له و سه ره خۆی و ئازادییه وه رده گرن، که له کاتی خویندن پپیان ده به خشرپت و یارمه تیده ریان ده بپت، بۆ ئه وه ی خۆیان له هه مو به ره سته یک رزگار بکن، که له کاتی فیرکردندا دپته پپشیان به شداریی ئه و چالاکیانه ش بکن، که ده بپتته هۆی دۆزینه وه و به ده سته هینانی زمانی ئامانجدار. گاتینۆ ده لپت: [جگه له خۆمان، که س ناتوانپت، ئپمه فیری زمان بکات، به لکو زمان ئه رکی خۆمانه (فیرخوازنه)]. (Larsen-Freeman, 2000)، ههروه ها ده لپت: شاره زایی فیرخواز له سه ره تایی خویندنا، هه سته یکی ره مه کییه، یا خود هاوشپوه ی هه سته یکی ره مه کییه بۆ ئه و چالاکیانه ی که داوا یلپده کرپت، دواتر فیرخواز هه لده سته یت به شیکردنه وه یه کی رپکخرا و بۆ ئه و بابه تانه ی که ده یه وپت فیریان بپت، ئه مه ش له رپگه ی هه ولدان و هه له کردن نه نجامده دات، پاشان به تاقبکردنه وه و راهپنان له سه ر بابه ته لاوه کییه کانی ئه و بابه ته ی که فیریانوه، تا دلنیاده بپتته وه له وه ی به ته وای فیریانوه). (رتشاردز و روجرز، 1990). فیرخوازن له م رپگه یه دا، ده بپت پشت به یه کتر به ستن و به گیانیکی هه ره وه زی کار بکن تا کو باشتر فیربن و بتوانن، هه له ی یه کتر راستبکه نه وه و رپگه و بابه تی نوپ بۆ فیرکردن بدۆزنه وه، چونکه جگه له خودی خۆیان، که سی تر یارمه تیده ریان نابپتت بۆ فیرکردن.

۶-۱- وانه وتنه وه به پپی ئەم رپگه یه:

قۆناغی یه که می وانه وتنه وه به پپی ئەم رپگه یه، به خستنن پروی وشه کان ده ستیپده کات. ئەرکی یه که می مامۆستا، جه ختکردنه وه یه له سه ر ئاوازه ی زمان و پیکهاته کانی. نامرازی سه ره کیی به کارهاتو له م قۆناغه دا گۆچانه کانی کویز نیره. نمونه ی شیوازی وانه وتنه وه به م رپگه یه، به م شیوه یه؛ له رۆژی یه که می فیرکردندا؛ مامۆستا سه ندوقیکی دار له گه ل خۆی ده هیئیت و ئەم سه ندوقه ده گۆچان له خۆده گریت، که له شیوه (کورت و درینان، درینترین گۆچانیان (۱۰سم) و کورتترین (اسم) ده بییت و رهنگیان جیاوازه (سور، په ش...هتد). مامۆستا گۆچانیکی دریزی به رهنگی سور به رزده کاتته وه و ده لیت: دار، دواتر گۆچانیکی کورتتر به هه مان رهنگ به رزده کاتته وه و ده لیت: دار، بۆیه ده بییت فیرخواز ئەگه ری ئەوه دابنیت، که (دار) واتای دار، یان گۆچان، یان سور ده گه یه نییت، به لام کاتیک مامۆستا گۆچانیکی تر به رهنگی شین به رزده کاتته وه و دیسان ده لیت: دار، ئەو کاته واتای (دار) له نیوان گۆچان و دار ده گه یه نییت و واتای سور به لاوه ده نیین، کاتیکیش مامۆستا ناماژه بۆ سندوق ده کات و ده لیت: دار. فیرخوازه کان ئەو کاته واتای دار به ده سته ده نیین، جیاپده که نه وه له واتای گۆچان و سور، ئەوسا مامۆستا، ناماژه بۆ فیرخوازه کانی ده کات، که لاسایی بکه نه وه و وشه ی (دار) دهر بپن، پاشان داوا ده کات؛ هه ر فیرخوازیک به ته نیا وشه ی (دار) دهر بپنیت، کاتیک مامۆستا دلنیا بووه وه، فیرخوازه کانی فیری وشه و واتای (دار) بون، ئەوسا ده چیته سه ر وشه و واتایه کی تر، پاشان ئەم وشانه ده خاته ناو گری و رسته و داوا له فیرخوازه کانی ده کات؛ ئەم گری و رستانه دوباره بکه نه وه. بۆ نمونه:

داره درینزه که سوره. داره سوره که درینزه.

داره سوره که به. داره سوره که بهینه.

داره شینه که له داره سوره که کورتتره. داره سوره که له داره شینه که درینتره.

مامۆستا کاتیک دلنیا ده بیته وه، که وا فیرخوازه کان له واتای وشه و رسته کان تیگه یشتن، ئەوسا رپگه یان پیده دات، که له گه ل یه کتردا قسه بکه ن و رۆلی ئاخوتن له ناو پۆلدا به وان دهریت و مامۆستا ته نیا رۆلی ئاراسته کردنی ئاخوتن ده بینیت. (منصور ع، 2019).

۱-۵-۶ که موکوپیه کانی رپگه ی بیته نگی:

رپگه ی بیته نگی وه ک هه ر رپگه و رپبازیکی تری فیرکردنی زمانی دووهم، چه ند که موکوپیه ک له خۆده گریت، وه ک:

۱- په پیره وکه رانی ئەم رپگه یه دانبه وه ده نیین؛ کرده ی فیرکردنی زمانی دووهم، کرده یه کی دروستکراوه و ده بیته، به رنامه ی تاییه ت و دروستکراوی بۆ دابنریت و پيشکەشی فیرخووان بکریت. ئەوه ی پیویسته بگوتریت، فیرخووان به پیی به رنامه ی رپگه ی بیته نگی، له باره سروشتیه کانی ناخواتن و بابه ته راسته قینه کانی زمان دورده که ویتنه وه، جگه له مه ش به شپوه یه کی فراوان له گه نجینه ی وشه ی زمانی ئامانجدار بیته ش ده بیته، چونکه ئەو وشه و زاراوانه ی که فیری ده بیته به م رپگه یه زۆر که من. (العصیلی، 1423).

۲- ئەم رپگه یه ته نیا بۆ ئاستی یه که م و قۆناغی سه ره تایی فیرکردنی زمانی ئامانجدار به که لک دیت و بۆ ئاسته کانی تری زمان نه گونجاوه.

۳- ئەم رپگه یه لایه نی رۆشنبیری و که لتوری زمانی ئامانجدار و شیوازی مامه له کردن له گه ل ئاخپوه رانی زمانه که پشتگوئ ده خات.

۴- هه رچه نده وا نیشانده دریت، مامۆستا رپلپکی سه ره کی و بنه رته تی له کرده ی فیرکردن نابینیت و رپلی ته نیا ئاراسته کردنی فیرخووانه، به لام پینچه وانه که ی راسته؛ مامۆستا رپلی سه ره کی له دارپشتنی به رنامه و شیوازی فیرکردندا هه یه، به هه لپژاردنی ئەو وشه و پستانه ی که به پیویستی ده زانیت بۆ فیرکردن، هه روه ها رپلی ئاراسته کردن و سه رکر دایه تی پۆلی خویندن ده بینیت.

۵- ئەم رپگه یه له زۆر روه وه، چ جیاوازییه کی له گه ل رپگه ی بیسته نی- زاره کی نییه، به تاییه تی له شیوازی دوباره کردنه وه ی وشه و پسته کان به بیته هه له. (منصور ع، 2019).

(۱-۲) هه لسه نگان دینک بۆ رپگه و رپبازه کانی فیرکردنی زمانی دووهم به پیی بۆچوونی بونیادگه ری:

ده ستنیشانکردنی باشتترین رپگه و رپبازی فیرکردنی زمانی دووهم، ئەرکیکی تری زمانه وان و شاره زایانی بواری فیرکردنی زمانه. بۆچوونی بونیادگه ریش چه ندین رپگه و رپبازی فیرکردنی زمانی دووهم له خۆده گریت، وه ک: (رپگه ی زاره کی، رپگه ی بیسته نی- زاره کی، رپگه ی

راسته خو، رېگه ی وهلامدانه وهی تهواوی جهسته، رېگه ی بېتدهنگى). بۆ هه لباردن و دهستنیشانکردنى گونجاوترین رېگه ی فیرکردنى زمانى دووهم، له چه ندر ویکه وه، هه لسه نگاندن بۆ نه و رېگه یانه ده کریت، وهک: (رهگه زى سه رهکى له دارشتنى به رنامه ی فیرکردن، پۆلى مامۆستا و فیرخواز، ئاست و بواری فیرکردن، شاره زایى زمانى).

2-2 رهگه زى سه رهکى له دارشتنى به رنامه ی فیرکردنى زمانى دووهم:

رېگه کانى فیرکردنى زمانى دووهم، به پى بۆچوونى بونیا دگه رى، له گرنگیدان به رهگه ز و بابه ته زمانیه کان له دارشتنى به رنامه ی فیرکردن جیاوازن. له پوی گرنگیدان به رهگه ز و دانه زمانیه کان، رېگه ی بیسته نی- زاره کى باشتترین رېگه یه بۆ فیرکردنى زمانى دووهم، چونکه نه م رېگه یه له دارشتنى به رنامه ی فیرکردندا، له فۆنیمه وه ده ستپیده کاتت و به رسته کۆتایى پیدیت، واته؛ هه مو رهگه ز و دانه کانى زمان وهک گرنگیان پیدراوه و هیچیان پشتگوى نه خراون، هه رچی رېگه ی وهلامدانه وهی تهواوی جهسته یه، ته نیا گرنگى به رسته ده دات و به رهگه زى سه رهکى دانانى به رنامه ی داده نیت، به لام سى رېگه کانى تر (زاره کى، راسته وخۆ، بېتدهنگى) نه وا زیاتر گرنگى به وشه و فرههنگى وشه ده دن، له پاش وشه ش گرنگى به رسته ده دن.

2-3 پۆلى مامۆستا و فیرخواز:

بۆچوونى بونیا دگه رى له خستنه پرو و دهستنیشانکردنى رهگه ز و دانه زمانیه کاند، پشت به پۆلانه زمانیه کان ده به ستیت، بۆیه رېگه کانى فیرکردنى زمانى دووهم له ژیر کاریه رى نه م بۆچونه، زیاتر گرنگى به مامۆستا ده دن و پۆلى سه رهکى و سه رکردایه تی و راستکردنه وهی هه له کانى فیرخوازان له کرده ی فیرکردندا به و ده دن، چونکه باوه رپان وایه، مامۆستا شاره زاییه کى تهواوی له خستنه پروی رهگه زه زمانى و چۆنیه تى گۆکردن و ده ربړینى نه م رهگه زانه ی هه یه، هه رچی فیرخوازه، پۆلیکی لاوه کى له کرده ی فیرکردندا ده بینیت، به وهی ته نیا پۆلى گویگرتن و دوباره کردنه وه و جیبه جیکردن و وهلامدانه وهی نه و فره مانانه ده بینیت، که مامۆستا ئاراسته ی ده کات.

۲-۴ ئاست و بواری فی‌رکردن:

ئه‌م رینگه‌یانه به‌پیی ئاستی فی‌رکردنی زمانی دووهم جیاوازن، هه‌یانه ته‌نیا بۆ فی‌رکردنی ئاستی یه‌که‌م (سه‌ره‌تایی) به‌کاردی‌ت، وه‌ک؛ رینگه‌ی وه‌لامدانه‌وه‌ی ته‌واوی جه‌سته و رینگه‌ی بی‌تده‌نگی، هه‌شیانه بۆ هه‌مو ئاسته‌کانی فی‌رکردنی زمانی دووهم به‌کاردی‌ت، وه‌ک؛ رینگه‌کانی (زاره‌کی، بی‌سته‌نی-زاره‌کی، راسته‌وخۆ). سه‌باره‌ت به‌ بواری فی‌رکردنی زمانی دووهم، رینگه‌کان جیاوازن، بۆ نمونه: به‌رنامه‌ی فی‌رکردنی زمانی دووهمی رینگه‌ی وه‌لامدانه‌وه‌ی ته‌واوی جه‌سته بۆ بواری بازرگانی و گه‌شتیاری دانراوه، واته هه‌مو بواره‌کانی تر ناگریتته‌وه، که‌چی رینگه‌ی بی‌سته‌نی-زاره‌کی بۆ هه‌مو بواره‌کانی ژیان ده‌گونجی‌ت.

۲-۵ شاره‌زایی زمانی:

شاره‌زایی زمانی، شاره‌زاییه‌کانی (بی‌ستن، ئاخاوتن، خویندنه‌وه و نوسین) له‌خۆده‌گریت. رینگه‌کانی فی‌رکردنی زمانی دووهم، به‌پیی بۆچوونی بونیادگه‌ری، باوه‌ریان وایه فی‌رکردنی زمانی دووهم، سه‌ره‌تا به‌ هه‌ردو شاره‌زایی (بی‌ستن و ئاخاوتن) ده‌ستپێده‌کات و دوا‌ی ئه‌مانه‌ش شاره‌زایی (خویندنه‌وه و نوسین) دین. هه‌مو رینگه‌کان له‌ یه‌که‌م ساتی ده‌ستپێکردنی کردی فی‌رکردنی زمانی دووهم، جه‌خت له‌سه‌ر گوپیگرتن و ئاخاوتن ده‌که‌ن. ئه‌مه‌ش له‌به‌ر ئه‌وه‌ی بونیادگه‌ره‌کان باوه‌ریان وایه، ئامراز و شیوازی فی‌رکردنی زمانی دووهم، هاوشیوه‌ی وه‌رگرتنی زمانی دایکه (زمانی یه‌که‌م).

ده‌ر ئه‌نجام:

- ۱- ریبازی بی‌سته‌نی-زاره‌کی باشتترین و گونجاوترین ریبازی فی‌رکردنی زمانی دووهمه، بۆ فی‌رکردنی زمانی دووهم به‌پیی بۆچوونی بونیادگه‌ری.
- ۲- رینگه‌کانی (وه‌لامدانه‌وه‌ی ته‌واوی جه‌سته و بی‌تده‌نگی) ته‌نیا بۆ ئاستی یه‌که‌می فی‌رکردنی زمانی دووهم ده‌گونجین.
- ۳- هه‌مو ریباز و رینگه‌کانی فی‌رکردنی زمانی دووهم به‌پیی بۆچوونی بونیادگه‌ری، گرنگییه‌کی زۆر به‌ رۆلی مامۆستا له‌ کرده‌ی فی‌رکردنی زمانی دووهم ده‌ده‌ن.

سه‌رچاوه‌کان:

آ- په‌رتوک:

- 1- جاك رتشاردن، و ثيودور روجرز. (1990). *مذاهب وطرائق في تعليم اللغات*. (محمود اسماعيل صيني، عبدالرحمن عبدالعزيز العبدان، و عمر عبدالله، المترجمون) الرياض: دار عالم الكتب.
- 2- عبدالعزيز ابراهيم العصيلي. (1423). *أساسيات تعليم اللغة العربية للناطقين بلغات أخرى*. الرياض: جامعة ام القرى.
- 3- عبدالمجيد سيد احمد منصور. (1982). *علم اللغة النفسي*. الرياض: جامعة ملك السعود.
- 4- نايف خرما، و علي حجاج. (1988). *اللغات الاجنبية تعليمها و تعلمها*. الكويت: مجلس الوطني للثقافة والفنون والاداب.

ب- گۆفار:

- 5- عمر منصور. (2019). *الطريقة الصامتة في تعليم اللغة العربية*. *مجلة الدولية للتربية و التعليم*, 3, 20-34.

Cite a Book:

- 6- Asher, J. J. (1988). *Learning Another Language* (Third edition ed.). California: Sky Oaks Production.
- 7- Cook, V. (2014). *Second Language Learning and Language Teaching* (Fourth edition ed.). London: Hodder Education.
- 8- Frisby, W. A. (1957). *Teaching English: Notes and Comments on Teaching English Overseas*. London: Longman Group.
- 9- Gattegno, C. (1972). *Teaching Foreign Languages in School: The Silent Way* (Second edition ed.). New York: Educational Solutions.
- 10- Howatt, A. (1984). *A history of English language teaching*. Oxford University.
- 11- Lado, R. (1988). *Teaching English Across Cultures*. New York: Mc Graw- Hill.
- 12- Larsen-Freeman, D. (2000). *Techniques and Principles in Language Teaching*. Oxford University.
- 13- Omaggio, A. (1986). *Teaching Language in Contest: Proficiency-Oriented Instruction*. Boston: Heinle & Heinle.
- 14- Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). *Approaches and Methods in Language Teaching* (Third edition ed.). Cambridge: Cambridge University.
- 15- Rivers, W. M. (1964). *The Psychologist and The Foreign Language Teacher*. Chicago: Chicago University.

16- Stevick, E. W. (1976). *Memory, Meaning and Method: Some Psychological Perspectives on Language Learning*. Massachusetts: Newbury House.

17- Yuksel, I., & Caner, M. (2014). *Interpretation and Application*. Hawaii: Hawaii University.

Citing a Journal Article:

18- Jayalskmi, D., & Peruvalluthi, D. (2018). The Oral Approach and Situational Language Teaching. *4*(3), 1-5.

19- Juan, D. (2017). On the Application of Situational Language Teaching Method to Mongolian English majors. *English Language Literature Studies, 7*, 98-103.

20- Oflaz, A. (2019). The foreign Language anxiety in learning German and the effects of total physical response method on student' speaking skill. *Journal of Language and Linguistics Studies, 70-82*.

Evaluation of the Approaches and Methods of Teaching a Second Language from a Structural Perspective.

Dana Tahsin Mohammed

Department of Kurdish, College of Education, Salahaddin University, Erbil, Kurdistan Region, Iraq.

dana.mohammed@su.edu.krd.

Prof. Dr. Abdullah Hussein Rasool.

Department of Kurdish, College of Language, Salahaddin University- Erbil, Kurdistan Region, Iraq.

abdullah.huseein@su.edu.krd

Keywords: Teaching, Second language, Approach, Methods, Oral Approach.

Abstract

Evaluating the approaches and methods of teaching the second language from a structural perspective is the title of the present research. The aim of this research is to explore the best and most appropriate approach and method for teaching the second language from a structural perspective. Two main topics: The first topic: includes the following titles: approaches and methods of teaching the second language from a structural perspective, the oral approach, the aural-

oral approach, the direct method, total physical response method, and the silent way. As for the second topic, it deals with the title: Evaluation of the Approaches and Methods of Teaching the Second Language from a Structural Perspective. At the conclusion of the research, the following results were reached: The best and most appropriate approach and method for teaching the second language from a structural perspective is the aural-oral doctrine, and that two methods (total physical response and the silent) are only suitable for the first level of teaching the second language.

تقییم مذهب و طرائق تعلیم اللغة الثانية من منظور البنيوي

ملخص:

تقییم مذهب و طرائق تعلیم اللغة الثانية من منظور البنيوي هي عنوان البحث الحالي، الهدف من هذا البحث هو استكشاف افضل و أنسب مذهب و طريقة لتعليم اللغة الثانية من منظور البنيوي، وقد تم دراسة هذا الموضوع من منظور المنهج الوصفي المقارن، يتكون البحث ماعدا المقدمة والخاتمة من مبحثين رئيسيين هما:

المبحث الأول: يتضمن العناوين التالية: مذهب و طرائق تعليم اللغة الثانية من منظور البنيوي، المذهب الشفوي، المذهب السمعي الشفوي، الطريقة المباشرة، الطريقة الاستجابة الجسدية الكاملة، الطريقة الصامتة. اما المبحث الثاني فيتناول عنوان: تقییم مذهب و طرائق تعليم اللغة الثانية من منظور البنيوي

في خاتمة البحث تم توصل الى النتائج التالية: ان افضل و أنسب مذهب و طريقة لتعليم اللغة الثانية من منظور البنيوي هو مذهب السمعي الشفوي، وإن طريقتين (الاستجابة الجسدية الكاملة والصامتة) تناسبان فقط لمستوى الاول لتعليم اللغة الثانية.